

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА І АРХІТЕКТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
освітнього рівня “магістр”

на тему: «**Українське образотворче мистецтво як складова
культурної дипломатії між Україною і Францією у
1990-поч. 2020-х рр.**»

Виконала: студентка II курсу магістратури,
групи мист/маг - 20, денна форма навчання
спеціальності 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
освітньо-наукової програми
Мистецтвознавство. Теорія та історія
мистецтва
КАДЬКАЛО АННА ОЛЕГІВНА

Керівник: доцент, кандидат історичних наук
АНДРЕС ГАННА ОЛЕКСАНДРІВНА

Рецензент: кандидат історичних наук
ТАТІЇВСЬКА ІНЕСА ПЕТРІВНА

Київ - 2023

АНОТАЦІЯ

Кадькало А. О. «Українське образотворче мистецтво як складова культурної дипломатії між Україною і Францією у 1990-поч. 2020-х рр.»

Робота на здобуття освітнього рівня «магістр» за ОНП «Мистецтвознавство. Теорія та історія мистецтва». – НАОМА, Київ, 2023

Мета магістерської роботи полягає у визначенні місця та ролі українського образотворчого мистецтва в культурній дипломатії України на території Франції в період 1991-поч. 2023 рр. В межах означеної мети та відповідно до поставлених завдань були виявлені, систематизовані та частково проаналізовані виставкові проекти на території Франції, у яких приймали участь українські художники, а також експонувались твори, що належать до Музейного фонду України. Крім цього був визначений взаємозв'язок між історико-політичним і мистецьким контекстами всередині нашої країни та власне розвитком зовнішньої культурної дипломатії України. Була проаналізована роль образотворчого мистецтва у вітчизняній культурній дипломатії означеного часу.

В межах першого розділу «Історіографія. Джерельна база. Методи дослідження» стисло охарактеризовано використані основні джерела, окреслено стан вивченості теми а також визначено методологічний інструментарій даного дослідження.

У другому розділі «Історичний огляд культурних зв'язків Україна-Франція. Визначення термінологічних понять та теоретичних основ співпраці країн» досліджено представлення українського мистецтва у Франції з XI ст. до 1991 р., надані визначення поняттям «публічна дипломатія» та «культурна дипломатія», а також визначена законодавча основа України для міжнародного співробітництва в сфері культури.

У третьому розділі «Українське образотворче мистецтво в україно-французьких культурних зв'язках наприкінці XX - на поч. XXI ст.»

означено та проаналізовано власне виставкові проекти за участю українських мистців у період української незалежності.

У четвертому розділі «Українські мистці як лідери з представлення українського мистецтва у Франції» проаналізовано діяльність трьох, найбільш активних у Франції українських мистців.

Наукова новизна дослідження полягає у первинному огляді та систематизації українських виставкових проектів, що представляли українське образотворче мистецтво на території Франції з 1991 по першу пол. 2023 рр.

Практичне значення дослідження полягає у використанні отриманих результатів як контрпропаганди до проросійських наративів на території Франції шляхом публічних виступів та науково-популярних статей.

Апробація теми відбулась в рамках виступу на Десятих наукових читаннях пам'яті академіка Платона Білецького а також завдяки публікації статті в Збірнику наукових праць «Українська академія мистецтва».

Кваліфікаційна магістерська робота написана самостійно та не містить плагіату.

Структура роботи. Дослідження складається з основного тексту - зміст, вступ, чотири розділи та висновки (69 с.), списку використаних джерел (83 позиції), списку та альбому ілюстрацій (19 позицій). Загальний обсяг магістерської роботи – 99 с.

Ключові слова: українське образотворче мистецтво, культурна дипломатія, виставковий проект, міжнародна співпраця, Франція, сучасне мистецтво.

ANNOTATION

Kadkalo A. O. «Ukrainian fine art as a component of cultural diplomacy between Ukraine and France in the 1990s - early 2020s»

Work to obtain the educational level «master» for ONP «Art History. Theory and history of art». – NAOMA, Kyiv, 2023.

The purpose of the master's thesis is to determine the places and roles of Ukrainian fine arts in the cultural diplomacy of Ukraine on the territory of France in the period 1991-early 2023. Within the scope of the stated goal and in accordance with the set tasks, exhibition projects on the territory of France were identified, systematized and partially analyzed, in which Ukrainian artists took part, as well as works belonging to the Museum Fund of Ukraine were exhibited. In addition, the interconnection between the historical, political and artistic contexts within our country and the actual development of Ukraine's foreign cultural diplomacy was determined. The role of fine art in domestic cultural diplomacy of this time was analyzed.

The scientific novelty of the study consists in the primary review and systematization of Ukrainian exhibition projects that represented Ukrainian fine art on the territory of France from 1991 to the first half of 2023.

The practical significance of the research lies in the use of the obtained results as counter-propaganda to pro-Russian narratives on the territory of France through public speeches and popular science articles.

Approbation of the topic took place within the scope of the performance at the Tenth Scientific Readings in memory of Academician Platon Biletsky, as well as due to the publication of an article in the Collection of Scientific Works «Ukrainian Academy of Arts».

The qualifying master's thesis is written independently and does not contain plagiarism.

Work structure. The study consists of the main text - content, introduction, four chapters and conclusions (69 p.), a list of used sources (83 items), a list and an album of illustrations (19 items). The total volume of the master's thesis is 99 pages.

Keywords: Ukrainian fine art, cultural diplomacy, exhibition project, international cooperation, France, modern art.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА, МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	12
1.1. Огляд літератури.....	12
1.2. Джерельна база	14
1.3. Методи дослідження.....	14
Висновки розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД КУЛЬТУРНИХ ЗВ’ЯЗКІВ Україна-ФРАНЦІЯ. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ ТА ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ СПІВПРАЦІ КРАЇН.....	17
2.1. Представлення українського образотворчого мистецтва у Франції з II пол. XIX ст. до 1991-го р.....	17
2.2. До питання термінології та визначення поняття “культурна дипломатія”	26
2.3. Законодавчі засади культурної дипломатії між Україною та Францією.....	28
Висновки розділу 2.....	29
РОЗДІЛ 3. УКРАЇНСЬКЕ ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО В УКРАЇНО-ФРАНЦУЗЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ЗВ’ЯЗКАХ НАПРИКІНЦІ ХХ – НА ПОЧ. ХХІ СТ.....	31
3.1. Становлення зв’язків у період 1991 - 2003 рр.	31
3.2. Розвиток культурної дипломатії між Україною та Францією у 2004-2013 рр.....	37
3.3. Культурна дипломатія України у Франції в умовах війни (2014-2023 рр.).....	45
Висновки розділу 3.....	60

Розділ 4. УКРАЇНСЬКІ МИСТЦІ ЯК ЛІДЕРИ З ПРЕДСТАВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА У ФРАНЦІЇ.....	63
Висновки розділу 4.....	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	74
СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ.....	84
ІЛЮСТРАЦІЇ.....	88
ДОДАТКИ.....	98

ВСТУП

24 лютого 2022 р. Російська Федерація розпочала повномасштабне вторгнення, що стало новим етапом в дев'ятирічній збройній агресії проти України. Для більшої частини українського суспільства ця подія ознаменувала поворотний момент переосмислення стосунків між нашими країнами.

На державному рівні вчергове постало питання взаємовідносин України та Росії у різних сферах діяльності. В свою чергу, це породило велику кількість як суто наукових, так й науково-популярних досліджень, які спростовують “генетичну” спорідненість наших взаємозв’язків та зауважують їхній насильницький характер зі сторони Росії у всіх її історичних варіаціях. Паралельно з цим, одразу активізувались пошуки нових союзників та партнерів, а також укріплення вже існуючих зв’язків. Відтак, якщо аспекти військової та фінансової допомоги є питаннями фізичного існування нашої держави “тут і зараз”, то культурна сфера покликана не тільки в майбутньому допомогти у відновленні держави, спираючись на певні ідейні орієнтири суспільства, але й вже зараз артикулює цінності, за які, зокрема, і відбувається боротьба.

Розуміння ж цих цінностей відбувається не лише завдяки внутрішньому самоусвідомленню, але й завдяки загальносвітовому визнанню, що в свою чергу сприяє додатковій підтримці України на міжнародному рівні.

Особливо важливим партнером в сфері культурного співробітництва є Франція, чому, зокрема, сприяє довготривала історія взаємозв’язків наших країн. Як держава із давньою культурою, а пізніше і законодавиця багатьох світових мистецьких течій, надто у II пол. XIX - на поч. XX ст., вона була чи не головним майданчиком для самореалізації мистців; утвердження ж в Парижі надавало статус світового визнання.

Саме культура на початку XX ст. стала визначальною силою для визнання українців як окремої нації. Втім, із поразкою у Визвольних

змаганнях та окупацією Росією у 1921 р. на наступні сімдесят років Україна була практично позбавлена своєї ідентичності, як всередині країни, так й закордоном.

Особливого значення це набуло у Франції, де впродовж кількох століть вплив Росії та її культури був особливо сильним, зокрема завдяки прихильності самих французів, надто до опери та балету. Крім цього маючи панівні політичні позиції Росія привласнювала українських діячів, через що, на сьогоднішній день як в розумінні французів, так й європейців в цілому, наші культури є тотожними. Такий стан речей зберігається й по сьогоднішній день.

Саме тому, актуальним завданням для України є відокремлення української культури від російської в очах іноземців, формування у французів розуміння значення та цінності української культури, її місця у світовому надбанні, а також переоцінка ідентичності мистців з подальшими змінами у наукових, науково-популярних працях та зміною інформації у таких громадських просторах як музеї та галереї.

Із початком повномасштабної війни, завдяки злагодженій роботі як окремих культурних діячів, так й інституцій, цей процес зрушив з місця і вже відомо, що музей «Метрополітен» визнав багатьох художників саме українськими. Втім, це довготривалий процес, який знаходиться лише на самому початку, а його подальший розвиток, зокрема у Франції, залежить від виваженої та послідовної культурної дипломатії.

Хронологічно дана робота означена межами незалежності України, адже цей час є найбільш наближеним до нас та безпосередньо впливає на наше сьогоднішнє. Крім цього, такі межі дозволяють не лише дослідити наявні проєкти недалекого минулого, але й проаналізувати та, за потреби, скорегувати сьогоднішнє залучення образотворчого мистецтва в політику української культурної дипломатії з урахуванням сучасного суспільного запиту.

В умовах повномасштабної агресії проти нашої країни особливо важливо розпочати новий, ґрунтовний етап дослідження нашої ідентичності та її місця і значення в загальносвітовому культурному контексті.

Актуальність теми. В умовах повномасштабного вторгнення Росії на територію нашої держави, а також у зв'язку з цим активізації російської пропаганди, для України вчергове актуалізується питання глибинного пошуку взаємозв'язків з іншими країнами світу. В свою чергу, доказ тривалих культурних зв'язків, які розпочались задовго до незалежності України, може слугувати основою для їхнього подальшого, більш якісного розвитку. У даному дослідженні було розглянуто феномен культурної співпраці саме України та Франції, оскільки остання не тільки була однією з провідних світових країн протягом багатьох сторіч, але й на сьогоднішній день зберігає одні з панівних позицій як майданчик для міжкультурного діалогу сьогодення. Це є важливим фактором для розвитку української культурної дипломатії, яка в свою чергу і є рушійною силою в промоції вітчизняної культури.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі та місця українського образотворчого мистецтва в культурній дипломатії між Францією та Україною у 1990-поч. 2020-х рр.

Відповідно до мети дослідження були виокремлені наступні **завдання**:

- виявити та проаналізувати літературу з даної тематики;
- охарактеризувати історичний та мистецький контексти у яких створювались виставкові проєкти;
- визначити етапи становлення культурної дипломатії;
- визначити та систематизувати виставкову діяльність українських художників на території Франції, а також виставкові проєкти із залученням предметів Музейного фонду України;
- проаналізувати роль образотворчого мистецтва в культурній дипломатії України у Франції в період 1990- поч. 2020-х рр.;

- уточнення наявної інформації по виставковим проектам 1990-2000-х рр.

Об'єкт дослідження - культурна політика та міжкультурна співпраця незалежної України та Франції.

Предметом дослідження виступають виставкові проекти образотворчого мистецтва, що реалізовувались як українськими державними установами, так й окремими мистцями на території Франції.

Були застосовані наступні **методи дослідження**: історичний - задля висвітлення загальноісторичних та мистецьких процесів в межах зазначеного часу; метод аналізу - для визначення ролі образотворчого мистецтва в культурній дипломатії України у Франції.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в первинному огляді та систематизації проектів, що представляли українське образотворче мистецтво на території Франції у 1990-поч. 2020-х рр., а також в унаочненні проблем достовірного документування українських культурних подій закордоном.

Практичне значення одержаних результатів. Результати даного дослідження можуть бути використані як контрпропаганда до проросійських наративів, як на території України, так й на території Франції та в межах франкофонних територій. Формами такої контрпропаганди можуть бути лекції, виступи на конференціях та в ЗМІ, статті у міжнародних наукових та науково-популярних виданнях тощо.

Апробація теми була здійснена в рамках виступу з доповіддю «Українське образотворче мистецтво як складова культурних зв'язків між Україною та Францією у ХХ столітті» на Десятих наукових читаннях пам'яті академіка Платона Білецького (1922-1998), що відбулись 20 листопада 2022 року у Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури. Також, у Збірнику наукових праць «Українська академія мистецтва» прийнята до публікації стаття за темою «Українське образотворче мистецтво 1920-1930-х років як перший прояв культурної дипломатії між Україною і Францією».

Дана магістерська робота виконана самостійно та не містить плагіату.

Структура роботи. Дослідження складається з основного тексту - зміст, вступ, чотири розділи та висновки (69 с.), списку використаних джерел (83 позиції), списку та альбому ілюстрацій (19 позицій). Загальний обсяг магістерської роботи – 99 с.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА, МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Огляд літератури

Під час пошуку літератури для розкриття означеної теми, була виявлена велика кількість робіт, які мали акцент на діяльності саме французьких інституцій в Україні. В свою чергу, це слугує підтвердженням більш активної діяльності Франції та говорить про розвиненішу культурну політику країни в цілому.

Щодо власне українського мистецтва, то на сьогоднішній день існує велика кількість досліджень українського образотворчого мистецтва, як віддаленого від нас за часом, так й більш близького до нас періоду незалежності, що триває й донині. Однією з праць, яка найбільш повно представляє культурний контекст нашої країни у період з кінця XIX ст. до сьогодні є «Перманентна революція» української кураторки та арт-критики Аліси Ложкіної [24]. Дослідниця поетапно та ґрунтовно розглядає мистецьке життя протягом всього зазначеного часу через призму трьох площин - хронології, що дозволяє структурувати інформацію, динаміки, що дає можливість прослідкувати загальні зміни та географії, висвітлюючи особливості не тільки столичного мистецького осередку, але й регіонів. Цікавим фактом є те, що дана робота, у 2020 р. була перекладена безпосередньо французькою мовою, завдяки чому самі французи також мають можливість в достатній мірі познайомитись з українським образотворчим та візуальним мистецтвом України, починаючи з кінця XIX ст.

Втім, праць, які б досліджували безпосередньо представлення українського мистецького продукту закордоном, зокрема у Франції є вкрай обмаль. Так, ця тема найбільш повно висвітлена у розділі «Українські художники у Франції» авторства Олександра Федорука, в книзі «Україна і Франція: нариси багатовікової історії відносин», що є однією з перших праць, у якій зроблено акцент на представленні саме художників [57]. Слабкими

сторонами роботи є хронологічна обмеженість кінцем ХІХ ст. - 1980-рр. а також вибірковість представлених персоналій; крім цього, особлива увага приділена мистцям-емігрантам, залишаючи поза увагою прямі тогочасні контакти між Україною та Францією.

Ще однією проблемою, яка існує на сьогоднішній день є фіксація виставкової діяльності художників, оскільки саме виставки є одним з найбільш популярних та дієвих способів ознайомлення широких верств публіки з образотворчим мистецтвом певної країни, надто в історичних умовах відсутності телебачення та інтернету, а також за умови тимчасової діяльності на території Франції. Найбільш інформативними джерелами цієї інформації стали резюме самих мистців а також сайт Дослідницької платформи PinchukArtCentre, на якому представлені виставки художників від 1980-х - до поч. 2020-х рр. [7]. Втім, варто зазначити, що на платформі представлено доволі обмежене коло мистців (акцент зроблено на представників «Нової хвилі»), а також наявна інформація, яка потребує додаткової уточнення.

У зв'язку із сучасними умовами та обмеженим доступом до інформаційних джерел, а також неможливістю ознайомитись з оригінальними працями зарубіжних діячів, для визначення термінів «публічна дипломатія» та «культурна дипломатія», були використані статті Ірини Матяш, Наталії Мусієнко, спільна робота В. Парчевської і І. Паніної, а також документ МЗС України «Стратегія публічної дипломатії 2021-2025» [26; 29; 35; 49].

Для розгляду власне культурної дипломатії України було використано аналітичну доповідь Оксани Розумної «Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи»; робота була використана частково, адже хронологічно вона покриває межі до 2016 р. [47]. Під час підготовки до написання даної роботи була опрацьована стаття М. Л. Ляшенка «Культурна дипломатія України у Франції (1991-2017 рр.)»; втім у праці автор практично оминає власне мистецьку складову, через що вона не була використана в якості джерела інформації.

У даній роботі були активно використані такі електронні ресурси як сайти, зокрема Верховної Ради України, МЗС України, а також Посольства України у Франції; крім цього, були опрацьовані французькі сайти інформаційних порталів та мистецьких інституцій.

1.2. Джерельна база

З урахуванням сучасних умов та обмеженим доступом до певних видів інформаційних джерел, під час даного дослідження активно використовувались електронні та інтернет-ресурси. Специфіка самої досліджуваної теми зумовила особливості формування джерельної бази, що складається з кількох груп:

- нормативні акти, серед яких закони України, двосторонні договори та угоди, постанови та стратегії, що розміщені на інтернет-ресурсі Верховної Ради України;
- архівне джерело, представлене інтернет-сайтом Служби зовнішньої розвідки України;
- візуальні джерела, якими слугували електронні ресурси українських та французьких культурних інституцій та ЗМІ.

1.3. Методи дослідження

Задля досягнення поставлених завдань, у даній роботі були використані наступні методи дослідження:

- хронологічно-історичний під час розгляду загальноісторичних та культурних процесів, що відбувались як на території України, так й на території Франції. Таким чином був виявлений причинно-наслідковий зв'язок між змінами в політичній сфері всередині країни та розвитком культурної дипломатії, що впливало на загальне представлення України закордоном.
- були використані методи опису та аналізу, завдяки яким були описані та проаналізовані виставкові проєкти, діяльність

культурних інституцій, закони України, дотичні до зазначеної теми, а також проведено аналіз діяльності у Франції постатей окремих мистців, які мають найбільшу кількість виставкових проєктів у даній країні, завдяки чому і вплив в мистецькому середовищі (Жанна Кадилова, Гліб Вишеславський, Оксана Чепелик).

- порівняльний та критичний методи були застосовані при аналізі наукових та науково-популярних праць, нормативних актів та інтернет-джерел. Завдяки цим методам також відбулось упорядкування термінології, використаної в даній роботі, порівняння діяльності окремих мистців, інституцій та хронологічних періодів розвитку мистецької сфери за часів незалежності України.

- завдяки методу узагальнення було означено та систематизовано особливості виставкових проєктів в залежності від часу проведення, а також означено загальні особливості власне часових періодів.

Висновки розділу 1

В ході розгляду теоретико-методологічних проблем представлення українського образотворчого мистецтва у Франції, а також його ролі у формуванні української культурної дипломатії у цій країні була виявлена практична відсутність фахової літератури щодо цих питань. Найбільш дослідженим часом, у який відбувалась закордонна діяльність українських мистців, є період II пол. XIX - I пол. XX ст.; в той же час, праці, які б досліджували виставкову діяльність у Франції в період незалежності України - відсутні.

Більш повно у фаховій літературі представлені тема загального розвитку мистецького простору в Україні а також тема як культурної дипломатії нашої держави у Франції, так й взаємозв'язків між країнами в цілому; втім, найчастіше в таких працях акцент робиться саме на діяльності французьких інституцій в Україні.

Таким чином можна констатувати недостатню кількість фахової літератури, а надто відсутність монументальних праць, у яких би була досліджена тема даної роботи.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД КУЛЬТУРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ
УКРАЇНА-ФРАНЦІЯ. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ ТА
ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ СПІВПРАЦІ КРАЇН.

2.1. Представлення українського образотворчого мистецтва у Франції з II пол. XIX ст. до 1991-го р.

Перші контакти України та Франції датуються ще X ст., коли у 935 р., за посередництвом Візантії, руські кораблі увійшли в південні порти Франції. Однак налагодження прямих дипломатичних та власне культурних зв'язків між двома країнами відбулось вже у 1051 р., коли донька Ярослава Мудрого Анна стала дружиною Генріха I, а пізніше й матір'ю його наступника - Філіппа I. Після смерті чоловіка у 1060 р. Анна стає регентом при малолітньому синові і в тому ж році засновує абатство Святого Венсента, що збереглося й до сьогодні [57, с. 11-12]. Поширеною є думка, що саме Анна привезла до Франції Реймське Євангеліє; втім, на сьогоднішній день дана інформація піддається сумніву [54].

У наступні сторіччя у зв'язках між Францією та Україною основний акцент був зроблений на торговельні, політичні та військові зв'язки; з другої пол. XIV ст. окремим пластом постає «рутенське» студентство, що обирає для навчання університети Сорбонна та Стразбурга, а після навчання продовжує там викладати [57, с. 12-13]. Варто зазначити, що впродовж сторіч Франція мала проукраїнські інтереси; в першу чергу це було зумовлено острахом перед Московським царством, яке поступово набирало силу. Проросійський вектор західноєвропейської держави проявляється наприкінці XIX ст., після підписаного у 1891 р. франко-російського договору, коли Франція шукала союзників для захисту зі сторони Німеччини [57, с. 24]. Відтак підтримка України обмежується лише окремими прихильниками. Найчастіше такими прихильниками виступали історики та політичні діячі; варто зазначити, що саме вони, впродовж багатьох сторіч, відвідували територію тодішньої України та залишали багато схвальних думок щодо неї. Крім цього, дуже часто зустрічаються зауваження про відмінність українського народу від поляків та росіян. Такі зауваження можна зустріти в праці Блеза де Віженера «Описи Королівства польського та прилягаючих країн» (1573 р.),

Шарля-Франсуа Масона «Секретні спомини про Росію» початку XIX ст. та інших.

У другій же пол. XIX ст., активізуються культурні зв'язки України та Франції; у 1860-х роках входить до кола паризької еліти Марко Вовчок, де знайомиться з Жуль Верном, Проспером Меріме та Гюставом Флобером; на Міжнародному літературному конгресі в Парижі у 1878 р. із публічним засудженням Емського указу виступив Михайло Драгоманов, розповсюдивши серед присутніх також брошуру «Українська література заборонена російським урядом». З лекціями по історії України у навчальних закладах виступає Михайло Грушевський, серед французьких інтелектуалів виникає інтерес до Тараса Шевченка та діяльності Кирило-Мефодіївського братства (зокрема у працях Еміля Дюрана, Луї Леже та інших) [57, с. 12-24].

Виникає зв'язок й у сфері образотворчого мистецтва. Так, однією з перших українських мистців, які опинились у Франції стала Марія Башкирцева, що навчалась в Парижі та Німці. Цікавою є думка з її «Щоденника» (1887 р.): «наколи б я повернулась, я занімалася б політикою і була б ув'язнена, невідомою мученицею... Я працюю також для слави мого краю... Чи це не славніше за бомби і динаміт?» [57, с. 23]. В той же час у Франції опиняються Михайло Ткаченко, Сергій Васильківський, Микола Самокиш, Іван Похитонов, Петро Левченко, Олександр Мурашко тощо. Ці художники не тільки переймають місцеві особливості пленерно-кolorистичного живопису, але й представляють високий рівень тогочасної української школи мистецтва на паризьких Салонах [57, с. 77].

На початку XX ст. в Парижі проходять школу Модест Сосенко, Михайло Паращук, Василь Іщенко, Леонора Блох, Іван Кавалерідзе, Михайло Гаврилко, Єлизавета Трипільська, Абрам Маневич та Олександр Архипенко [57, с. 79].

Помітною постаттю в місцевому середовищі став Михайло Бойчук. На весняному Салоні незалежних 1910-го р. разом з Софією Сегно та Миколою Касперовичем він проголосив «Відродження візантійського мистецтва»,

таким чином долучившись до загальної тенденції тогочасних європейських художників у зверненні до архаїки [6, с. 41, с. 73]. Їхня декларація не залишилась непоміченою; так саме від французьких критиків напрям діяльності Бойчука та його школи отримав назву «Rénovation Byzantine» та схвальні відгуки [6, с. 13, с. 41-43].

Не тільки навчаються але й цілковито будують свої життя у французькій столиці на початку ХХ ст. Софія Левицька та Соня Делоне. Так, перша художниця не лише займалась власною реалізацією, але й допомагала адаптуватись в Парижі молодим мистцям, які тільки прибували на навчання; серед таких, зокрема, був Олекса Грищенко. Сама ж Левицька крім цього також виставляється в Салонах, працює над живописними роботами та створює ілюстрації до творів французьких письменників. Примітно, що вже після смерті художниці, її французькі прихильники створили Товариство приятелів Софії Левицької [57, с. 78-79]. Загалом, на початок ХХ ст. в Парижі вже утворилась сильна українська група емігрантів, що гуртувалась довкола «Української Громади» - місця, де можна було дістати допомогу та опинитись в просторі власної культури.

Особливо активізується еміграція українських художників, не тільки для навчання, але й для постійного проживання у 1920-х рр., після поразки Української Народної Республіки у боротьбі з більшовиками; відтак, вже на середину десятиріччя, в самій Франції нараховувалось близько сорока художників [57, с. 83]. Про успіхи деяких з них відомо завдяки випуску харківського журналу «Червоний шлях» за 1929 р. В ньому згадується участь в Осінньому салоні 1928 р. Івана Бабія, Миколи Бутовича, Миколи Глуценка, Софії Левицької, Василя Перебийноса та Василя Хмелюка, участь Івана Бабія, Миколи Глуценка, Софії Зарицької та Петра Омельченка у Салоні незалежних, а також участь Святослава Гординського і Василя Дядинюка у весняному Салоні 1929 р.

Серед окремих постатей варто згадати Олександрю Екстер. Відвідуючи Париж ще на початку століття, вона остаточно оселяється у французькій

столиці вже у середині 1920-х рр. Вже на той час вона була знайома з Пабло Пікассо, Жоржем Браком і Анрі Матіссом, а також провадила викладання «Курсу театрального мистецтва та сценографії» в «Академії Модерн» Фернана Леже та Амеде Озанфана [16]. Саме ж мистецтво художниці стало певного роду містком між двома культурами, у якому органічно поєдналась тогочасна мова кубізму та рідне для мисткині українські народні мотиви.

Дещо раніше, у 1910 р. разом Олександром Архипенко та Натаном Альтманом у відомому паризькому будинку «Вулик» оселився Володимир Баранов-Россіне. Вже у 1913 р. на Салоні незалежних він представляє абстрактну скульптуру «Симфонія №2»; проте остаточне визнання до нього приходить у 1920-1930-х рр. після написання картин «Ісидора Дункан», «Кузина» та «Муки святого Дениса» [57, с. 82-83].

Вагомою постаттю як культурних, так й політичних зв'язків Франції та Радянського Союзу загалом виступає український художник і розвідник Микола Глущенко. Після Німеччини, він оселяється в Парижі, де проживає з 1925 по 1936 р. і за цей час бере участь як у групових виставкових проектах, так влаштовує й персональні в Парижі (1926, 1927, 1929 рр.) та Ліможі (1931 р.).

В січні 1931 р. художник пише листа до Всеукраїнського товариства культурних зв'язків, пропонуючи провести виставки у Києві та Харкові українських художників, що проживають у Франції. На підтвердження готовності до такого проекту він надсилає список з двадцяти трьох зацікавлених колег. Саме завдяки цьому листу із поіменним списком осіб зовнішня розвідка СРСР дізналась про Глущенко та зацікавилась його значними зв'язками в українській діаспорі у Парижі, що, в свою чергу, за певними версіями, і послугувало приводом до його залучення для агентурної роботи [27].

Крім власне засекреченої діяльності, завдання художника полягали в підтримці та налагодженні французько-радянських зв'язків, зокрема й завдяки своїй творчості. Відтак він займається оформленням радянських

павільйони на міжнародних виставкових проєктів пише серію портретів французьких політичних та культурних діячів, прихильних до Радянського Союзу; в цю серію зокрема увійшли зображення Поля Синьяка, Ромена Ролана, Анрі Барбюса та Марселя Кашена.

Відтак, вже сам факт входження Миколи Глуценка у високі паризькі кола, а також велика кількість як групових, так й персональних виставок звертає увагу на високу оцінку творчості мистця французькою публікою.

Доволі швидко визнаним у Парижі став й Василь Хмелюк. У Франції він опиняється у 1928 р. і одразу дебютує на Осінньому салоні, після чого його твори опиняються в приватних колекціях [57, с. 89]. Загалом же, за період з 1932 по 1939 рр. художник встиг організувати дванадцять виставок, серед яких вісім персональних не тільки у Франції, але й інших європейських країнах.

Одним з основоположників тогочасних тенденцій сценографії, які стали основою для розвитку театру в подальші десятиріччя, був живописець Михайло Нечитайло-Андрієнко [57, с. 85]. Відтак, розпочинаючи з кубістично-конструктивістського малярства у 1920-х рр., вже під кінець 1930-х він переходить до сюрреалістичного бачення, чітко вписуючись в загальносвітові тенденції того часу.

Серед мистців українського діаспори, які жили та працювали в той час у Франції варто також згадати Олексу Грищенка, Миколу Кричевського, Северина Борачека, Олександра Савченко-Більського, Олександра Третяківа, Климента Редько, а також львів'ян Романа Турина, Романа Сельського, Михайла Мороза, Степана Луцика. Ці художники також приймали участь в паризьких Салонах, влаштовували персональні виставки, підтримували зв'язки з французькими культурними та політичними діячами.

Втім, повернувшись трохи раніше в часі, і відійшовши від власне образотворчого мистецтва, неможливо не згадати про перший акт цілеспрямованої культурної дипломатії, яку наприкінці 1910-поч. 1920-х провадив уряд Української Народної Республіки. На його важливість як

явища вказує не лише те, що він був першим, але й вплив, який він справив на світову культуру і який відчувається й по сьогоднішній день.

Відтак першим і напрочуд вдалим проектом державного рівня стали світові гастролі Української Республіканської Капели, створеної Законом Української Народної Республіки від 24 січня 1919 р. за ініціативи Симона Петлюри; керівником колективу став видатний диригент Олександр Кошиця [36, с. 35]. Завданнями ж Капели були як презентація та популяризація української культури через пісню, що, в свою чергу мало б сприяти визнанню самостійності України на дипломатичному рівні, так й безпосереднє заохочення до фінансової підтримки новоствореної держави, яка перебувала у боротьбі за своє існування.

Задля здійснення цих завдань, за підтримки Міністерства закордонних Справ Української Народної Республіки, Західноукраїнської Народної Республіки та українських дипломатів на місцях були здійснені п'ятирічні гастролі Капели країнами Західної Європи та Північної і Південної Америк. У Франції ж, перший виступ відбувся 6 листопада 1919 р. в Парижі; в тому ж році концерти відбулись в Ліоні, Бордо, Тулузі, Ніцці та Марселі, а у 1921 р. повторились в Парижі та Ліоні. Всього ж у Франції відбулось близько шестидесяти концертів. На успіх Капели вказують не тільки вщент заповнені зали, але й велика кількість позитивних рецензій в тогочасній пресі [36, с. 124].

Виступи Капели дійсно змінили проросійські погляди багатьох політичних та культурних європейських діячів на проукраїнські, а також чітко розмежували українську музичну школу від російської [35, с. 26]; так професор тулузької Консерваторії Жорж Гіро зазначив: «Як ця музична школа досі не була нам відомою? Хіба що вона була зруйнована вагою слави великоросійських колег? Тут довгий час існував сепаратистський рух, і українці хотіли бути незалежними, як наприклад, поети Гоголь і Шевченко, залишаючись вірними своїй країні.

Поява українців, наше до них співчуття та цікавість, яку вони викликали для свого національного мистецтва, змушує нас з усією щирістю висловити побажання вільного життя, свободи та незалежності цій країні, яка так пишається своїм минулим і настільки полум'яним, настільки обнадійливим майбутнім» [35, с. 132]. Крім цього, критики багатьох країн відмітили саму модель культурної дипломатії Української Народної Республіки представляючи її за приклад для власних країн; в рамках даної теми особливо важливою є промова французького журналіста на концерті Капели в Парижі 25 лютого 1921 р., яка дає абсолютно новий погляд на культурну дипломатію нашої країни: «Окрім усього успіхи українського хору примушують нас шкодувати, що французький уряд не старається допомогти нашому мистецтву осяяти закордон. Дуже добре переконувати розум, але рівно потрібно зворушити і серця» [36, с. 139].

Втім, успіхи Капели обмежились лише культурним фронтом. Не маючи політичної, військової та фінансової підтримки УНР програє у боротьбі з більшовиками і вже у 1920-у частково, а в 1939 р. повністю територія України опиняється під владою останніх. Відтепер і на наступні сімдесят років більшість українських культурних зв'язків з іншими країнами відбувається через Москву.

Варто також зазначити, що в перші роки існування Радянського Союзу, тоталітарний режим розумів важливість кінематографу як засобу масової пропаганди; тому побіжно доцільно згадати й про зв'язки (тепер) УРСР та Франції у 1920-х рр. за посередництва Всеукраїнського фотокіноуправління (ВУФКУ). Про силу впливу, як ідейну так й художню, українських кінострічок на французьку публіку говорить факт їхньої офіційної цензури з однієї сторони, та публічний захист окремих поціновувачів з іншої [11, с. 40].

Втім, повертаючись до власне образотворчого мистецтва, варто зазначити, що художники, які залишились у новоствореній державі також мали контакти з Францією, хоч і в дуже обмеженому форматі. Основною можливістю презентувати власну творчість закордоном стали міжнародні

виставки, на яких українських мистців з 1922 р. почали позначати як радянських.

Саме в Парижі відбулись одні з наймасштабніших виставкових проєктів першої половини ХХ століття - Міжнародна виставка сучасних промислових і декоративних мистецтв 1925 р. та Всесвітня виставка 1937 р.

Відомо що в рамках першого проєкту свої роботи представили українці Вадим Меллер та Олександра Екстер. Так, в театральній секції були представлені близько двадцяти ескізів та фотографій з вистав «Березоля»; на сьогоднішній день, точно ідентифікувати можливо лише макет до постановки Бориса Тягна «Секретар профспілки» 1924 р. [22, с. 238; 66, с.112].

Краще збережено інформацію стосовно робіт Олександри Екстер; відтак відомо про її ескізи до кількох театральних постановок, зокрема «Саломеї» Оскара Уайльда в режисурі Олександра Таїрова 1917 р. та ескізи костюмів до кінофільму режисера Якова Протазанова «Аеліта» 1924 р. [66, с. 111, 114]. За час роботи експозиції з липня по листопад, кількість відвідувачів склала близько шістнадцяти мільйонів осіб, що, в свою чергу, говорить про охоплення значної аудиторії роботами українських художників; в той же час надання мистцям двох золотих медалей вказує на високу оцінку їхньої творчості [16; 22, с. 238].

На наступній виставці 1937 р. представницями від УРСР стали художниці українського наїву Марія Приймаченко та Ганна Собачко-Шостак [25; 61]. На жаль, на сьогоднішній день невідомо які саме твори мисткинь були презентовані, в тому числі який твір Приймаченко отримав золоту медаль [25].

У 1940-х рр., після Другої світової війни, відбувається друга хвиля української еміграції. Так у Франції опиняється Іванна Нижник-Винник - українська пейзажистка та керамістка, чіми роботами захоплювались Марк Шагал та Пабло Пікассо [57, с. 93]. У створенні нової, повоєнної школи Парижу з нахилом у неофігуративізм, приймав участь Темистокль Вирста. Слід також згадати тогочасну діяльність Юрія Кульчицького, Андрія

Сологуба, Анатоля Яблонського та Ганна Старицька. У 1970-1980-х рр. в Парижі також вдалось оселитись Володимиру Макаренко, Омеляну Мазурику та Антону Соломусі [57, с. 92].

В другій половині ХХ ст. продовжують відбуватись й витавкові проєкти художників, які фізично проживали в Україні.

Першою з таких зазначається виставка Катерини Білокур 1954 р. Втім, в різних джерелах наявні різна інформація; відтак існує дві версії щодо цієї виставки: за першою, в Парижі відбулась персональна виставка Білокур, за другою - роботи мисткині були представлені в рамках Міжнародної виставки в Парижі. Проте, при запиті подібної виставки в мережі інтернет відсутня будь-яка інформація стосовно такого заходу. Спільним фактом в цій історії (крім року проведення) виступає згадка високої оцінки творчості української мисткині іспанським художником Пабло Пікассо, чия достовірність також потребує детального вивчення.

Вже під кінець існування Радянського Союзу ще як радянські мистці виступають Арсен Савадов у 1987 р. на паризькій щорічній ярмарці сучасного мистецтва FIAS у Центрі Помпіду, яка імовірно мала загальну назву «Сучасне радянське мистецтво» [7]. У 1990 р. в Марселі відбулась виставка Василя Рябченка «З Сезаном, з ван Гогом для гори Сан Віттор...», а перед самим розпадом «наддержави» у 1991 р. в паризькій Christine Colas Gallery пройшла групова виставка «Нова фігуративність в СРСР», де приймали участь Дмитро Кавсан та Олександр Клименко [7].

2.2. До питання термінології та визначення поняття “культурна дипломатія”

Із розвитком демократії а також ненасильницьких методів взаємодії для сучасних розвинених держав важливим чинником у побудові міжнародних взаємозв'язків стали власні імідж та репутація. Одним з

напрямоків, який відповідає за формування «правильних» меседжів заради визнання конкретної держави на міжнародному рівні є публічна дипломатія.

За визначенням, представленим у Стратегії публічної дипломатії МЗС України на 2021-2025 роки така дипломатія: «...є невід'ємною частиною стратегічних комунікацій держави. Публічна дипломатія – це система заходів, за допомогою яких держава комунікує з громадськістю інших держав та впливає на формування суспільної думки населення інших країн для просування своїх національних інтересів і реалізації зовнішньополітичних цілей» [49, с. 9]. Хоч сам термін зустрічається ще в середині ХІХ ст., його активне запровадження в науковий обіг пов'язують з американським дипломатом Едмундом Гулліоном, чия діяльність припала на період Холодної війни між Америкою та Радянським Союзом [44, с. 9-10]. В свою чергу, публічна дипломатія включає в себе різні напрямки, одним з яких і є культурна дипломатія.

Незважаючи на те, що сам принцип культурної дипломатії в різних культурах існує вже впродовж багатьох століть, а термін був запропонований професором Федеріком Бархгорном ще у 1930-х рр., й до сьогодні відсутнє вичерпне і одностайне визначення даного феномену. Так, різні дослідники та громадські діячі протягом кількох десятиріч надавали власні твердження, компіляція яких і може допомогти в цілісному розумінні феномену культурної дипломатії.

Як зазначалось вище першим термін «культурна дипломатія» означив Федерік Бархгорн у 1930-х рр. і розумів під ним маніпуляції з культурними зв'язками в пропагандистських цілях [29, с. 122; 35, с. 74]. Вже його наступник Мілтон Каммінгс надав визначення культурній дипломатії як: «обмін ідеями, інформацією, цінностями, системами, традиціями, переконаннями й іншими аспектами культури з метою сприяння розвитку взаєморозуміння» [29, с. 122; 35, с. 74].

У 1980-х рр. Джозефом Наєм була запропонована концепція, у якій з'являється альтернативне визначення культурної дипломатії як «м'якої

сили», що підкреслено протиставляється «жорсткій силі» у вигляді воєнного та економічного факторів дипломатії [35, с 75].

Вичерпне визначення культурної дипломатії надала кандидатка філософських наук Оксана Розумна, означивши, що це: «...політика, спрямована на формування та корекцію уявлень про країну та її народ, яка залучає потенціал культури цієї країни, сприяючи її розвитку шляхом розбудови культурних зв'язків з іншими країнами та народами. Культурна дипломатія вирішує завдання зміцнення національної безпеки країни та поліпшення її іміджу за умови пріоритетності культури в державній політиці» [44, с. 99]. Крім цього, дослідниця чітко розмежовує власне поняття «культурної дипломатії» як інструмента зовнішньої політики, що керується виключно державними органами, та будь-якої іншої культурної і мистецької діяльності, яка виходить за адміністративні межі країни, зокрема діяльності фізичних осіб.

Важливою складовою культурної дипломатії є відповідність потребам соціуму; в свою чергу, ця відповідність не стільки орієнтується на бажання іноземної публіки, скільки впливає з внутрішньої культурної політики країни. Відтак, на загальне презентується вже існуючий, актуальний наратив для самих громадян конкретної держави, який і формує бачення країни іншими політичними гравцями [47, с. 5].

Продуктами ж, які країна просуває в межах власної культурної дипломатії, можуть бути медіа образотворчого, аудіального та візуального мистецтва, театральні практики, кінематограф, література, креативні індустрії, популяризація мови [49, с. 11]. Відповідно до типу продукту, який має бути презентований, формат подачі може бути у вигляді виставкового проєкту, фестивалю, конференції, тощо [49, с. 11].

2.3. Законодавчі засади культурної дипломатії між Україною та Францією

Перші кроки по створенню продуманої програми публічної, а заразом і культурної, дипломатії відносяться до часу існування Української Народної Республіки. Втім, тодішня діяльність зовнішніх органів була зосереджена більше на інформаційному фронті, як на першому та найдієвішому етапі у знайомстві іноземців із новоствореною самостійною країною [26, с. 68-76].

Такі масштабні проєкти як гастролі Української Республіканської Капели та ініціатива юрисконсульта Державної друкарні УНР О.Загорського-Френкеля щодо представлення українського театрального та кіномистецтва у Швейцарії потребували централізованих вказівок Києва. Втім, законодавчим документам того часу, які дозволяли проведення такої діяльності був притаманний односторонній характер, який практично виключав залучення других сторін.

Дво- та багатосторонні міжнародні зв'язки, зокрема й у сфері культури, Україна одразу почала розбудовувати із здобуттям незалежності у 1991 р. Швидкому налагодженню, імовірно, сприяв її статус самостійного члена в ЮНЕСКО з 1954 р., а також наявні на території держави пам'ятки, що знаходились під охороною Організації вже з 1990-го р. - Собору Святої Софії в Києві з прилеглими монастирськими спорудами та Києво-Печерської Лаври. Відтак, вже від самого початку Україна мала міцні культурні позиції, які могли зацікавити потенційних партнерів.

Правові основи для безпосередньої співпраці України та Франції в сфері культури були закладені ще в першій половині 1990-х рр. Цими документами стали «Договір про взаєморозуміння та співробітництво між Україною і Французькою Республікою» від 17 вересня 1992 р. [14], а також «Угода про культурне, науково-технічне співробітництво між Урядом України та Урядом Французької Республіки» від 19 жовтня 1995 р. [55]. Так у статті 17 та у статті 2 відповідних документів, вказується про взаємну підтримку кожною стороною культурно-мистецьких проєктів на території іншої держави.

Більш детально перелік конкретних видів проєктів, прописано в статті 2 міждержавної угоди 1995 р.; в ньому прописані такі пріоритетні сфери як театр, балет, музика, цирк, пластичні мистецтва, література. В свою чергу, співпраця в сфері образотворчого мистецтва не має свого чіткого артикулювання і згадується лише побіжно в рамках співробітництва музеїв.

Варто зазначити, що міжнародна діяльність українських інституцій в першу чергу регулюється Розділом 4 Закону «Про музеї та музейну справу» від 29 червня 1995 р., а також Розділом VIII Закону «Про культуру» від 12 грудня 2010 р., які, не суперечачи вищезазначеним міжнародним документам, дозволяють вільну співпрацю культурних інституцій із закордонними, незалежно від форми власності [42; 41]. Зокрема, Статтею 34 Розділу VIII Закону «Про культуру» передбачено відкриття та діяльність власне українських культурних центрів та проведення культурно-мистецьких заходів задля: «...задоволення національно-культурних потреб українців, які проживають за межами України» [41].

Крім цього, Україною періодично створювались постанови та стратегії щодо створення державних програм із забезпечення позитивного міжнародного іміджу країни; такі програми були створені на період 2003-2006, 2009-2011 та 2021-2025 рр. [39; 40; 49].

Висновки розділу 2

На сьогоднішній день культурна дипломатія є значним важелем у побудові міжнародного співробітництва. Незважаючи на сімдесят років радянської окупації, із здобуттям незалежності Україна швидко налагодила власні дипломатичні зв'язки; в свою чергу, це було підкріплено міцною законодавчою базою як загальноміжнародного характеру, так й двосторонніми документами, на яких базується безпосереднє співробітництво між Україною та Францією.

Ретроспектива представлення української культури та мистецтва на території західноєвропейської країни засвідчує довготривалий та

нерозривний зв'язок між нашими державами, що відбувався, навіть попри неприємні зовнішні чинники. Найактивніше популяризація українських наративів відбувалась завдяки постійним представникам діаспори; втім, вже на початку ХХ ст. мали значний успіх й окремі проекти, про що говорять схвальні відгуки до експозиції Михайла Бойчука з учнями, до гастролей Республіканської Капели, або відзначення високими нагородами українців на міжнародних виставках 1925 та 1937 рр. В свою чергу, все це стало фундаментом для україно-французької культурної співпраці в період української незалежності.

РОЗДІЛ 3. УКРАЇНСЬКЕ ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО В УКРАЇНО-ФРАНЦУЗЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ЗВ'ЯЗКАХ НАПРИКІНЦІ ХХ - НА ПОЧ. ХХІ СТ.

3.1. Становлення зв'язків у період 1991-2003 рр.

Процесом розпаду Радянського Союзу стали кілька років, протягом яких правляча верхівка ще намагалась цьому запобігти. Впровадження політики гласності наприкінці 1980-х рр., послаблення цензури та перший протяг з-за кордону стали умовами для зародження нового покоління політиків, громадських діячів, мистців.

В момент розпаду тоталітарної держави саме незалежна мистецька сфера одна з найперших відреагувала на ці зміни. Про себе заявляють молоді художники «Нової хвилі», що розпочинають активно займатись мистецькими та технічними пошуками, намагаючись надолужити свою ізолюваність від світу за радянських часів. Розвиваються не лише окремі художники, але й приватний мистецький сектор в цілому; так, на зміну зацензурованим інституціям приходять гнучкі галереї, фонди та організації, покликані не сковувати, але підтримувати мистця; серед найпотужніших слід згадати Галерею сучасного мистецтва UKV, Центр сучасного мистецтва Soviart а також Центр сучасного мистецтва Сороса в Києві та Одесі.

Паралельно з ідейними, формальними та технічними пошуками мистці шукають шляхи сполучення із закордонним глядачем; в свою чергу це сприяє як залученню українських художників до світового контексту, так й прискореному надбанню ними тогочасних мистецьких практик, які часто виходили за межі чисто живописних.

Найпопулярнішою країною для співпраці у 1990-х рр. виступала Росія. Втім, мистці відкривають для себе і західний ринок, де Франція отримала одну з провідних позицій для їхньої творчої реалізації; так, тільки за перше десятиліття в країні відбулось близько п'ятдесяти подій за участі українців [7].

Однією з перших стала виставка в рамках мультидисциплінарного «Авіньйонського фестивалю», що відбувся в однойменному місті, в серпні 1991 р. [1; 7]. Серед українських художників, які прийняли в ньому участь були Дмитро Кавсан, Ілля Чічкан, Леонід Вартиванов, Олександр Гнилицький та Яна Бистрова.

У подальші роки відбулись такі групові проекти як «Другий міжнародний фестиваль мистецьких груп Abattoirs» у 1991 р. в Марселі, учасниками якого стали Дмитро Кавсан, Леонід Вартиванов та Олександр Гнилицький (іл. 3.1). З 2 по 17 травня 1993 р. в Гран Пале відбувся 48-й Травневий салон. Його учасниками були 227 мистців, серед яких й українська художниця Яна Бистрова із представленою графічною роботою «Не плач» (1992-1993 р.). В тому ж році художниця взяла участь й у виставці малюнків в паризькій Académie des Beaux Arts [7].

У 1997 р. в м. Селеста відбулось бієнале сучасного мистецтва «Biennale Sélest'art», учасниками якого стали Кирило Проценко та Олександр Гнилицький; проголошеною темою бієнале була «Європа і гуманізм» [7; 71].

У 1999 р. в паризькій мистецькій резиденції Cité Internationale des Art відбувся проєкт «Карт-бланш» за участі Іллі Чічкана і Юрія Кручака. За давністю події знайти інформацію про неї на сайті самої інституції неможливо, втім на сайті PinchukArtCentre за той самий рік та в тому самому місці проведення зазначено ще два проєкти із подібною назвою «Carte blanche by Boris Michaylov» та «Carte blanche a Boris Michaylov» де учасниками проєктів зазначені Борис Михайлов, Віктор та Сергій Кочетови, Євгеній Павлов, Юрій Рупін та Сергій Солонський відповідно [7]. З урахуванням спільного місця, часу та деяких мистців (Сергій Солонський вказаний як учасник двох останніх виставок) можна зробити висновок, що вищезазначені творці були учасниками одного й того ж виставкового проєкту «Карт-бланш».

В той же час, українські мистці влаштовували й персональні виставки. Так у 1993 та 1995 рр. в тулузькій галереї Espace Croix-Baragnon проходили виставки живопису Тіберія Сільваші, у 1996 р. в просторі Espace Diogene м. Пезенас відбулась виставка Кирила Проценка «Вовк, ти там?», а в Парижі 1999 р. його спільний з DJ Derbastler «Мультимедійний проєкт «Радіо Євразія» [53; 7].

Незважаючи на декларування активної культурної співпраці на папері, перше десятиліття незалежності ознаменувалось як період застою

державного сектору у співпраці з іноземними партнерами. В першу чергу цьому сприяла нестабільна політична ситуація, пошук місця культури як в державній, так й міжнародній політиці, процес законодавчого регулювання музейної діяльності, а також обмеженість фінансових ресурсів. Втім, паралельно з персональною виставковою діяльністю окремих мистців відбуваються й заходи, влаштовані державними структурами.

Першою подією, організованою владою на рівні міст-побратимів, став проєкт «Дні Києва в Тулузі», що відбувався з 28(29) жовтня 1993 р. по 17 січня 1994 р. [72]. Програма включала в себе фестиваль українських фільмів, скульптурний симпозіум, показ мод, дні національної кухні та спортивні активності. Виставкова програма розгорталась в приміщеннях тулузького Музею августинців та складалась з експозиції «Золото степів», що нараховувала 174 експонати Музею історичних коштовностей, а також експозиції «Мистецтво в Україні» (іл. 3.2) [13]. Остання включала в себе як роботи українських авангардистів Олександра Богомазова, Давида Бурлюка, Олександрі Екстер, Марка Епштейна, Олександра Хвостенко-Хвостова, Ніни Генке-Меллер, Лазара Лисицького, Віктора Пальмова, Василя Єрмілова, Вадима Меллера, Анатолія Петрицького та неопримітивісток Марії Синякової і Ганни Собачко-Шостак, так й тогочасних молодих художників - Олександра Животкова, Гліба Вишеславського, Дмитра Кавсана, Леоніда Вартиванова, Галини Неледві та Тіберія Сільваші [62; 7].

Варто зазначити, що на сьогоднішній день, за тією ж адресою та датами, на різних інформаційних ресурсах також можна знайти такі назви цієї експозиції як «Український авангард ХХ століття» та «Сучасне мистецтво України», що дає підстави вважати, що могли відбутись дві окремі виставки, розмежовані хронологічно-смысловими рамками [7]. В будь якому випадку, виставкові проєкти «Дні Києва в Тулузі» стали важливим моментом у культурних взаємозв'язків України та Франції; вони не тільки вперше презентували молодих художників як представників нової, незалежної країни на офіційному рівні, але й створили один з перших прецедентів визнання

французькою стороною багатьох авангардистів поч. ХХ ст. саме як українських мистців.

На сайті Дирекції художніх виставок України надана інформація, що практично одразу після розпаду Радянського Союзу організація почала створювали проєкти в багатьох країнах світу. Так, зазначено, що у самій Франції у 1994 р. було проведено виставки українського образотворчого, декоративно-прикладного і народного мистецтва та ікон в кількох містах, зокрема у Страсбурзі та Сент-Етьєн де Рувре [19]. Втім при безпосередньому зверненні до Дирекції, була отримана відповідь, що зазначені виставки залишились лише в планах і не були реалізовані (додаток 1).

Також на сайті Дирекції художніх виставок України вказана інформація, що за їхнього сприяння з 14 вересня по 15 жовтня 1999 р. було проведено масштабний мультидисциплінарний проєкт «Дні культури України у Франції», які в країні-партнерці отримали назву «Погляди на українську культуру» [19; 60]. Ініційований постановою Кабінету Міністрів від 18 серпня 1999 р., та створений у співпраці міністерств обох країн, цей проєкт мав на меті популяризацію української культури у Франції через поезію, театр, музичне, образотворче та кіномистецтво [43; 78].

Крім Парижу та його регіону, програма фестивалю відбувалась у таких містах як Гап, Лілль, Тулуза та Шамбр. В рамках співпраці між країнами українській темі також був присвячений одинадцятий міжнародний фестиваль «Схід-Захід» у місті Ді; в його рамках як сценограф приймав участь художник Олександр Друганов, створивши декорації до постановки режисера Дмитра Богомазова «Трохи вина...або 70 обертів» за мотивами новел Луїджі Піранделло, а також виставка «Сучасна українська фотографія» Сергія Браткова, Віктора і Сергія Кочетових [78; 34; 7].

В рамках фестивалю чільне місце посіло й образотворче мистецтво. Так однією з локацій проєкту став Espace Cardin - простір модного будинку П'єра Кардена в Парижі, в якому відбулось офіційне відкриття фестивалю, а також проходила міждисциплінарна виставка Оксани Чепелик «Очевидна

невідворотність» (іл. 3.3). На кількох поверхах були представлені відеоінсталяція «Містерії рухомих об'єктів», цикл фотографій «Сад живих скульптур», цикл живописних полотен «Канонізація» та два костюми з перформативних практик «Народження Венери» і «Мандрівний острів Лесбос» [15].

На престижному майданчику - в паризькому Музеї людини, були представлені й роботи членкині Національної спілки митців народного мистецтва України Анастасії Рак. Ця експозиція здобула великий успіх серед публіки, через що виставка була продовжена ще на вісім місяців поза межами фестивалю «Погляди на українську культуру»; в рамках цього сама художниця була запрошена для проведення майстер-класу, а по закінченню проєкту про Анастасію Рак музеєм була видана книга французькою мовою [68]. Ще однією подією, що відбулась безпосередньо в рамках даного проєкту стала виставка «Профілактичні заходи» в паризькій галереї Passage de Retz, де були представлені роботи художників Сергія Панича та Юрія Соломка [7].

Втім, варто зазначити, що в тому ж 1999 р. в галереї Passage de Retz було проведено ще три проєкти молодих українських художників: дві групові виставки – «Коли екрани стають тоншими» за участю Дмитра Дульфана, Олександра Гнилицького, Максима Мамсікова, Олександра Ройтбурда, куратором якої виступив Олександр Соловійов та «Погляди на Україну», де роботи представили дует Верещак-Зінець, Ілля Ісупов, Ілля Чічкан, Кирило Проценко, Олександр Гнилицький, Гліб Катчук, Сергій Братков, Віктор і Сергій Кочетови та було виставлено твори Олега Голосія [7; 38].

Третім проєктом стала виставка Арсена Савадова «З повагою до України» [4]. Спільний час та місце проведення можуть вказувати на те, що дані проєкти також мали зв'язок з головним фестивалем «Дні культури України у Франції».

На зламі тисячоліть в мистецькому житті України відбувалась криза; 1990-ті, з їхніми активними пошуками та дослідженнями, змінились творчим застоєм і нерозумінням подальшого вектору розвитку образотворчого

мистецтва [24, с. 383]. Цьому сприяло так і неналагоджена державна політика по відношенню до культури, зокрема сучасної, а також зменшення підтримки від приватних фондів.

Прояви мистецької кризи були помітні і в загальносвітовому культурному контексті. Для її подолання створювались події, під час яких куратори та художники переосмислювали художні практики в сучасному світі. В таких «дослідженнях» приймали участь й українці; відтак спільнотою не тільки визнавалось право на думку українських мистців, але й приймалась до уваги їхня думка.

Так з 8 лютого по 21 червня 2000 р. у паризькій галереї Jeu de Paume відбулась групова виставка «Інша половина Європи», у якій взяли участь понад сорок мистців або мистецьких груп з дванадцяти країн Східної Європи (іл. 3.4). Головна ідея виставки полягала в представленні поглядів художників на різні соціокультурні явищі. Так кураторами проекту Лорандом Хегі, Віктором Мізіано та Андою Роттенберг виставка була поділена на чотири етапи: пам'ять/ історія/ біографія, загадка/ таємниця/ езотерика, проєкт/ утопія/ конструкція та соціальна реальність/ існування/ політика; в останньому розділі і були представлені українські художники Арсен Савадов та Георгій Сенченко [7; 73].

Знаковою стала й виставка «Терміновий живопис», що відбувалась з 17 січня по 3 березня 2002 р. в Музеї сучасного мистецтва Парижу, де приймав участь Василь Цаголов. Проєкт трьох кураторів - Ганса-Ульріха Обріста, Лоуренс Боссе та Джулії Гаріморт, на зламі століть та тисячоліть підіймав питання власне існування живопису в новому світі, його актуальності та інтересу для публіки. Одним з учасників, який досліджував ці питання був Василь Цаголов [82].

Українські художники також продовжували й персональну виставкову діяльність. Так у 2000 р. у м. Мюлуз Ілля Чічкан представив свою провокативну фотографічну серію «Сплячі принци України», створену ще 1997 р. для Йоханесбургської Бієнале. В тому ж 2000-у р. на французькій

сцені дебютував Павло Маков з персональною виставкою «Книга днів. Фрагменти» у м. Шамальєр. У 2003 р. в паризькій Galerie Orel Art Presenta свою відому серію художніх фотографій «Донбас-Шоколад» представив Арсен Савадов. Того ж року в галереї L'œil du huit провела персональну виставку «Body count» Яни Бистрової [7].

3.2. Розвиток культурної дипломатії між Україною та Францією у 2003-2013 рр.

Загальний стан мистецтва на початку 2000-х рр. потребував докорінного переосмислення. Офіційна підтримка державних інституцій для тогочасного мистецтва так і не була налагоджена, а приватні ініціативи - галереї, центри та мистецькі об'єднання, втрачали свої можливості, зокрема фінансові; підтримка молодих художників поступово стає прерогативою нового соціального прошарку - олігархів [24, с. 383].

Інтерес олігархів до українського сучасного мистецтва проявився як реакція на загальносвітові тенденції початку нульових, коли саме сучасне мистецтво стало вагомим іміджевим інструментом, а відтак й соціальними сходами для тогочасної еліти [24, с. 397]. Одними з найвідоміших зачинателів колекцій українського сучасного мистецтва стали ГрадоБанк, «L-art» Людмили Брезницької та Віктор Пінчук, який намагався розвинути колекцію у офіційний музей сучасного мистецтва.

В свою чергу такий початковий крок інституалізації перегукувався з тенденціями у власне мистецькому просторі, коли на початку нового тисячоліття органічно виникло бажання аналізу та підбиття підсумків за пройдений етап - перше десятиріччя української незалежності. З'являються профільні мистецькі видання як журнали «терра інкогніта» та «Галерея», видання «Портфоліо. Мистецтво Одеси 1990-х» тощо, у яких через окремі статті мистецтвознавці та куратори рефлексували на події останніх десяти років. Відтак, для перших колекціонерів тогочасного українського мистецтва вже вимальовувались певні тенденції та вектори інтересів. Це зацікавлення

українським мистецтвом отримало органічний розвиток у наступному етапі, що розпочався з Помаранчевої Революції.

Революція 2004 р. стала не тільки каталізатором загальносоціальних настроїв тогочасного суспільства, але й точкою формування нового покоління художників а також визначення подальшого вектору мистецьких тенденцій.

Втім, загальноукраїнські тенденції, що тільки починали формувались всередині країни ще доволі слабо впливали на представлення держави на міжнародному рівні. Відтак першість у виставковій діяльності закордоном продовжували тримати мистці, що вже встигли сформуватись за попереднє десятиріччя.

Переїхавши в Париж на постійне проживання ще у 1991 р., активну діяльність як учасниця групових виставок у 2000-х рр. продовжила Яна Бистрова [24, с. 291]. Так з 3 листопада по 3 грудня 2004 р. вона стала однією з двадцяти двох художників у проєкті для молодих мистців «Nure Gallery» у Токійському палаці Парижу [70]. З 11 червня по 31 липня 2009 р. вона взяла участь у виставці «Природній простір» в паризькій галереї Blue Square, що спеціалізується на андеграундному російському мистецтві [7].

Вже через рік, з 22 квітня по 2 травня 2010 р., Яна Бистрова презентувала свої роботи в рамках групової виставки «Народжені в СРСР - зроблені у Франції» в паризькій галереї Blanc Manteaux [65]. Проєкт було організовано в рамках «Рік Франція-Росія 2010», а його темою стали художники-емігранти, що виїхали з Росії у 1970-1980-х рр. та після розпаду Союзу. У 2013 р. в межах проєкту «Російська палітра» в паризькій галереї Russkiy Mir відбулась спільна виставка Яни Бистрової та російського художника Владіміра Кари «Перерва: час для роздумів!» [81]. Ці три приклади виставкових проєктів звертають увагу на глобальну проблему, що вже згадувалась в даному дослідженні - диференціації українських та російських мистців і ширше - українського та російського мистецтва, що була актуальною ще на період 2010-х рр.

Залучення ж Яни Бистрової імовірно було зумовлено її короткочасним проживанням у Москві наприкінці 1980-х рр., хоч на сьогоднішній день вона і позиціонується саме як українська художниця, знакова постать художньої гілки «Нової хвилі» - «Вольова грань національного пост еkleктизму» [24, с. 286].

Останнім груповим проектом, у якому мисткиня прийняла участь в той період стала виставка «Intérieur — Extérieur» 2013 р. так само у паризькій IGallery.

Серед інших групових проектів у 2004 р. варто згадати «Міжнародні зустрічі фотографії в Арлі» - 35-й щорічний фестиваль, участь у якому взяв Арсен Савадов [4]. Втім, варто зазначити, що на сайті самого фестивалю в розділі за зазначений рік український мистець відсутній, що вкотре порушує питання якості висвітлення та збереження інформації стосовно мистецьких подій.

У 2009 р. Савадов стає учасником «Групової виставки» в паризькій Galerie Orel Art Presenta, спеціалізація якої також полягає у представленні російських мистців; на сайті, що надає інформацію про галерею, сам Арсен Савадов вказаний в їхньому переліку без чіткої вказівки, що він український мистець [77]. Трохи раніше, у 2005 р. в тій само галереї мистець представив персональний проект «Любовна історія».

У 2004 р. Тіберій Сільваші взяв участь у виставці «ART-Senat» в паризькому просторі Orangerie du Senat. Її продовження відбулось в червні-вересні 2005 р. під назвою «Художники-пілігрими» в тулузькій фундації сучасного мистецтва. Особливістю проекту стало те, що безпосередні учасники виставки були іноземцями, запрошеними французькими художниками для висвітлення теми подорожей, єднання культур, глобалізації. Сам Сільваші був запрошений французьким мистцем Тоні Сульє [64].

У 2011 р. в паризькій галереї Albert Venatou відбулась групова виставка за участю Олега Тістола та українського художника-емігранта

Антон Соломухи. Втім на сайті галереї Ігоря Абрамовича, на сторінці виставкової діяльності Тістола, та в каталозі Соломухи вказані дещо різні назви виставки: «Українські художники» та «3 українські художники» відповідно [33; 63]. Хто міг бути третім учасником експозиції на сьогоднішній день невідомо.

Персональних проєктів українських мистців у Франції в той період нараховується дуже мало. Так, можна згадати виставку Іллі Чічкана «Ігри розуму» в паризьких галереях Galerie In Situ Fabienne Leclerc та Nan Ji Yan Contemporary Space 2007 р. [7]. Більш плідними були Гліб Вишеславський та Оксана Чепелик, про яких буде детально розказано в наступному розділі.

На початку 2010-х років від імені України на французькій мистецькій сцені починають з'являтися представники покоління художників, сформованих в умовах Революції 2004-го р. Ще під час самої Помаранчевої Революції вони організувались в групу «Р.Е.П.» - «Революційний експериментальний простір». Коло мистців, що до неї входили, було непостійним, проте дослідники виділяють кількох більш стабільних учасників, до яких відносять Володимира Кузнецова, Лесю Хоменко, Нікіту Кадана, Ладуну Наконечну, Жанну Кадирову, Бориса Кашапова, Артура Белозьорова, Ксенію Гнилицьку, Володимира Щербака, Олександра Семенова, Сашу Макарянську, Віктора Харкевича, Аліну Якубенко, Дениса Саліванова, Анатолія Белова та Митю Бугайчука [24, с. 412]. Всі мистці провадили як групову, так й персональну виставкову діяльність.

Втім, мистці покоління Майдану 2004 р. були орієнтовані більше на Німеччину та німецькомовні країни, відтак в самій Франції, в цей період, їхня діяльність була не надто активна.

Єдиним французьким проєктом групи «Р.Е.П.» того часу стала участь в груповій виставці «Критичний атлас» в Центрі сучасного мистецтва Parc Saint Léger в містечку Пуг-лез-О; сама експозиція працювала з 17 березня по 27 травня 2012 р. (іл. 3.5) [75].

Дана виставка стала проектом паризької кураторської платформи «Le peuple qui manque», заснованої Аліохою Імгофом і Кантутою Кірос, що працює на перетині досліджень та сучасних мистецьких практик. В цій виставці, через призму робіт близько тридцяти мистців, мистецьких дуєтів та груп з різних країн світу, куратори підіймали питання взаємозв'язків між мистецтвом та політикою, географією, державними устроями та постколоніальними теоріями.

В межах цього проекту «Р.Е.П.» презентувала дві роботи «We will R.E.P. you!» та «R.E.P. party», створені ще в 2005 та 2006 рр. відповідно, як відеодокументації перформансів групи [75].

В роботі «We will R.E.P. you!» (11 хв.) зафіксовані події 7 листопада - подвійний мітинг Комуністичної партії України та націоналістів у супроводі молебню. Мистці втрутились в це дійство, провівши власну «акцію» з абсурдними гаслами та в дивакуватих костюмах хімзахисту з ковпаками, ніби ставши дзеркалом суспільства і рефлексуючи на політичну обстановку, в якій воно жило [24, с. 413]. В каталозі до виставки додатково зазначається, що між мистцями та націоналістами відбулись сутички [75, с. 26].

Відеоробота «R.E.P. party» (4 хв.) також стала певним передражнюванням тодішньої політичної дійсності, відзнята вже під час парламентських виборів 2006 р. Тоді група встановила намет від імени своєї вигаданої партії із програмою захисту та підтримки української культури і сучасного мистецтва в тогочасних умовах [24, с. 415].

Як згадувалось вище, до групи «Р.Е.П.» входило близько двадцяти художників, втім в каталозі до виставки «Критичний атлас» серед учасників були вказані лише кілька з них - Леся Хоменко, Володимир Кузнецов, Ксенія Гнилицька, Жанна Кадирова, Лада Наконечна та Микита Кадан, що, імовірно, було зумовлено участю саме цих мистців у згаданих акціях [75, с. 26].

Серед небагатьох мистців групи, що приймали самостійну участь у французьких подіях того часу варто згадати Нікіту Кадана. Так з 10 вересня по 10 листопада 2013 р. він взяв участь в 12-й Ліонській бієнале

«RENDEZ-VOUS 13», організованої Музеєм сучасного мистецтва та Національною школою образотворчого мистецтва в м. Ліон, а також Інститутом сучасного мистецтва Віллербанн/Рона-Альпи. В межах цього проєкту він представив власну інсталяцію «Будиночок велетнів» 2012 р. В офіційному каталозі виставки чітко передана ідея роботи - роздуми над місцем, роллю і образом робітників в умовах нового, капіталістичного середовища України, а також надана коротка біографічна та творча біографії, означено теми, з якими працює мистець [79, с. 43].

Кураторами Кадана на цій бієнале виступили Наталія Заболотна та Олександр Соловійов. Примітно, що в каталозі присутня також коротка інформація й про кураторів окремих художників із зазначенням місця і дати народження, місцем проживання та роботи [79, с. 9].

Хоч певне відродження проукраїнських ідей почалось одразу із отриманням Україною незалежності, перші активні зміни на державному рівні в мистецькій сфері відбулись також вже після Помаранчевої Революції 2004 р.

Вагомою подією всередині країни стала організація Національного культурно-мистецького та музейного комплексу «Мистецький арсенал», за сприяння тодішнього Президента України. Основним завданням цієї інституції стало представлення українського мистецтва - як історичного, так й сучасного; в представленні останнього конкурентом і в той же час найбільш масштабним компаньйоном виступав PinchukArtCentre, що дозволило говорити про певну інституційну підтримку мистецтва.

В період з 2002 по 2015 рр. в різних країнах світу відбулось близько ста виставкових проєктів із залученням археологічних, історико-культурних та мистецьких експонатів з України. Це були як власне українські проєкти, так і міжнародні, в яких Україна доповнювала висвітлення певного міжкультурного явища [3, с. 136-142].

Спрямованість закордонних проєктів найчастіше мала історико-етнографічний характер, що стало відображенням процесів

всередині самої країни - нового, глибшого етапу дослідження власної історії, який, тим не менш, ще слабо зачіпав власне мистецькі теми.

В той же час активізується усвідомлення важливості цілеспрямованої та продуманої державної культурної політики України на міжнародному рівні. В рамках цього, Указом Президента України «Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України» від 20 лютого 2006 р. була підготовлена законодавча база для створення проукраїнських закордонних майданчиків державного рівня.

Так в Парижі, у складі Посольства України у Франції, примітно, що ще в 2004 р., було відкрито Культурно-інформаційний центр (КІЦ), який став основним майданчиком для проведення урочистих подій, конференцій та мистецьких заходів, та який діє й донині. Втім проєктів, які б представляли власне образотворче мистецтво протягом другого десятиліття незалежності України було небагато.

На сьогоднішній день відсутня інформація стосовно виставкових проєктів, проведених у перші шість років роботи центру (додаток 2). Відтак до 2010 р. відомо лише про персональну виставку Олександра Клименка, проведenu в Центрі у 2007 р. Наступна експозиція, що мала назву «Артистична родючість української землі» відбулась вже в травні 2012 р. в рамках «Українських сезонів II», які проходили під патронатом Посла України у Франції Олександра Купчишина та мера VIII округу м. Париж Франсуа Лебеля. В експозиції були представлені роботи майстрині кераміки Нелі Ісупової, художника Юрія Вакуленка та фотографки Лесі Мальської. В листопаді-грудні того ж року відбулась виставка «Україна-Франція, зустріч двох культур», де свої роботи презентували французька мисткиня Наташа Тутен та українка Ольга Кошелева [21].

За 2013 р. в центрі відбулось три персональні проєкти: виставка Дарії Скорубської, яка відбулась за сприяння культурної Фундації «UART» з 8 лютого по 8 березня, персональна виставка Маріанни Абрамової з 24 квітня

по 8 травня, а також виставка Андрія Набоки, що з 11 липня по 10 вересня представляв серію робіт «Джерело духовного світла» [21].

Наймасштабнішим та найважливішим проектом державного рівня 2000-2010-х рр. стала виставка українського скульптора XVIII ст. Георгія Пінзеля в Музеї Лувр, що проходила з 21 листопада 2012 р. по 25 лютого 2013 р. (іл. 3.6). Про високий рівень проекту говорить не тільки місце його проведення, але й участь у відкритті виставки тодішнього Міністра культури України Михайла Кулиняка, Посла України у Франції Олександра Купчишина, керівника департаменту скульптур музею Лувр Гілема Шерфа, а також представників Сенату, дипломатичного корпусу та президентів провідних музеїв Франції. Всього 27 творів з колекцій Львівської галереї мистецтв, Тернопільського краєзнавчого та художнього музею та Івано-Франківського художнього музею були представлені в експозиційному просторі каплиці Людовіка XIV [52].

В рамках виставки також було видано детальний каталог зі статтями, що розкривали історико-культурний і мистецтвознавчий контексти творчості мистця, а також альбом «Таїна Пінзеля», який готувався майже тридцять років і був виданий українською, польською та французькою мовами [47, с. 18-19].

В самій експозиції мали приймати участь й твори, що належать Бучачській громаді – «Святий Онуфрій» та «Дияконські ворота»; проте, за словами голови Бучацької районної ради Олега Михайліва йому не було надано жодних документальних підтверджень повернення скульптур до громади після виставки, в тому числі не пропонувалось укласти акти прийому-передачі, через що він відмовився передавати роботи [51]. Хоч проєкт і відбувся, проте подібна неузгодженість та наказний характер комунікації тодішніх владних структур негативно позначився на сприйнятті української сторони.

Самій же експозиції передувала кропітка п'ятирічна робота по налагодженню зв'язків між сторонами процесу, а також реставруванню

скульптур не тільки заради презентабельності, але й задля відповідності вимогам експонування в Луврі; витрати, які найбільше були пов'язані з реставрацією, транспортуванням та промоцією сплатив паризький музей.

Всього ж за три місяці роботи виставки її відвідало близько мільйона глядачів [47, с. 19].

Даний проєкт безперечно став вагомим внеском в популяризацію України та її культури у Франції; втім, як і проєкти 1990-х рр., він не розвинувся в довготривалу та якісну співпрацю між сторонами.

3.3. Культурна дипломатія України у Франції в умовах війни (2014-2023 рр.)

Революція Гідності взимку 2013-2014 рр. стала переломним моментом в історії Незалежної України, точкою в якій розпочався усвідомлений та масштабний процес відродження української самоідентичності, що продовжуватиметься всі наступні дев'ять років.

Особливу роль в цьому зіграла активна пропаганда та збройна агресія Російської Федерації, спочатку в рамках допомоги тодішній українській владі у придушенні протесту, а потім у вигляді анексії півострову Крим та часткової окупації територій Донецької і Луганської областей. Відтак сплеск інтересу до власної історії та культури був зумовлений також бажанням відмежуватись від власне російських наративів, які вільно існували в українському контексті, зокрема політичному, всі попередні роки.

Чи не першою сферою, яка відреагувала та вже в моменті почала рефлексувати на ці події стала саме сфера мистецтва. Так, як й в період Помаранчевої революції 2004 р., саме на Майдані 2014 р. зароджуються нові мистці, які одразу починають творити.

Як зазначалось вище, вагому роль у становленні сучасного українського мистецтва відіграла збройна агресія зі сторони Росії; це вплинуло як на звернення мистців до національної культури та її активного дослідження, так й на повний розрив з російськими культурними

майданчиками та переорієнтацію на західноєвропейські, американські та азійські ринки. Також в цей період активізується діяльність у Франції представників групи «Р.Е.П.» - мистецького об'єднання, що виникло ще в часи попередньої Помаранчевої Революції.

Виставковими проєктами, що відбулись того часу у Франції за участі українських художників стали групова виставка «Leipzig – Heldenstadt» 2014 р. у Goethe-Institut Paris, участь у якій приймала Лада Наконечна; іншим проєктом мисткині того ж року стала вже персональна експозиція «Стан речей» у в тулузькій галереї Espace Croix-Baragnon [23]. У 2017 р. в паризькому культурному центрі MAINS D'ŒUVRES проходила групова виставка «URBS SACRA», де учасниками були Нікіта Кадан та Жанна Кадирова [30; 17].

Серед мистців, що сформувались ще в попередній період, проте розпочали виставкову діяльність у Франції вже після 2014 р. стали Роман Мінін та Олекса Манн. Так у 2015 р. за участю Манна відбулась виставка «Ukraine Extra Ordinaire» у паризькій Slow Galerie [37]. Роман Мінін був представлений у 2018 р. в просторі Постійного представництва України при Раді Європи у м. Страсбург, а також у галереї La Bergerie, м. Варенжівіль-сюр-Мер у 2021 р. [48].

На сьогоднішній день, одним з найактивніших мистців у Франції є саме Микита Кадан. Так у 2018 р. він приймав участь у груповій виставці «Кордон - це стан душі» організованої Jerome Poggi gallery в межах ярмарка сучасного мистецтва «FIAC 2018» у Grand Palais. В 2018 та 2020 рр. у художника відбулись персональні експозиції «Carte Blanche/De More Cry Sea - Babi Badalov» та «День крові» відповідно, у тій само галереї Jerome Poggi. Одним з останніх проєктів для мистця стала участь в груповій виставці «Botanica» в рамках «FIAC 2021» [30]. Вже під час повномасштабної війни, у січні 2023 р. в рамках 18-го фестивалю «Hors Pistes» темою якого стало гасло «Бачити війну та укласти мир», у Центр Помпиду Микита Кадан представив

роботу «Погляд на війну в Україні», що є особистою відео- та фотодокументацією мистця після 24 лютого [58].

Варто також згадати виставку самої групи «Р.Е.П.», що мала назву «Протилежний берег» у 2018 р. в Université de Bretagne Occidentale, м. Бреста [12].

На сьогоднішній день в Парижі діє імпрровізована галерея La Maison de L'ours (Дім ведмедя), яка час від часу працює в майстерні французької мисткині українського походження Христини Соломухи, доньки художника-емігранта Антона Соломухи, та Пауло Коделупі. Ця галерея підтримує як молодих українських мистців, так й більш визнаних метрів, проводячи виставки та дискусії [74].

Так, у 2020 р. з групової виставки в даній галереї розпочала виставкову діяльність у Франції Алевтина Кахідзе [2]. У 2022 р., вже під час повномасштабної війни в Україні художниця представила два проекти в рамках «Української весни»: «Метод конструювання політичної правди» в Центрі Помпиду (іл. 3.7), та «Покоління жінок і рослин» в Культурно-інформаційному центрі (іл. 3.8) [58; 59].

Ще в 2013 р. в містечку Санліс було засновано Центр Анни Київської - приватну платформу для популяризації української культури у Франції. Його засновниками стали Митрополит Української греко-католицької церкви та громадський діяч Борис Гудзяк, громадська діячка та художниця Анна Кантер, міжнародна комунікаційниця Вікторія Гринчишин, юрист, громадський діяч та дослідник Стефан Дуніковський та генеральний вікарій Єпархії Святого Володимира Великого у Парижі Михайло Романюк.

Серед найактивніших представників Франції шанувальниками Центру є французький історик, дослідник Анни Київської Філіпп Делорм та депутат Національної Асамблеї Франції Бруно Боннель; серед інституційних партнерів вагомими є Український Культурний Фонд, Посольство України у Франції та Культурно-інформаційний центр у Парижі та Група дружби Франція-Україна в Парламенті Франції [67].

Основними напрямками популяризації України в Центрі є організація круглих столів, конференцій, зустрічей, музичних подій. Одними з найважливіших культурних проєктів є започаткування Дня вшанування пам'яті жертв Голодомору та проєкту «Дні Анни Київської», через які відбувається ознайомлення з українською історією як французьких високопосадовців, так й всіх зацікавлених.

Серед проєктів Центру, які б презентували саме образотворче мистецтво, варто згадати виставку «Українські митці і Паризька школа. 1900-1939» у 2017 р., кураторкою якої була Віта Сусак; сама експозиція була побудована з інформаційних панно з репродукціями відомих творів мистців зазначеного періоду; втім, були також представлені й кілька оригінальних робіт Василя Хмелюка. Восени 2021 р. в Санлісі, Бордо та Парижі, у партнерстві із видавництвом Родовід, Центром були організовані три виставки «ADN de l'UKRAINE: l'art du design graphique par Narbout» в межах яких були представлені твори Георгія Нарбута з колекції Центру а також графічні роботи в стилістиці графіка, створені вже молодими художниками (іл. 3.9).

У 2019 р. Центром було проведено міждисциплінарну резиденцію для польських та українських мистців, участь у якій з української сторони взяли історик Ярослав Грицак та мистець Владко Кауфман [67].

Серед приватних ініціатив по представленню українського мистецтва у Франції варто відмітити виставку «Україна в Помпідю» 2021 р., за результатами якої твори українських мистців потрапили в колекцію одного з найбільших та найпрестижніших музеїв сучасного мистецтва.

Підготовка до передачі робіт розпочалась ще в 2016 р., з ініціативи Українського клубу колекціонерів сучасного мистецтва на чолі з Зенкою Афтаназівим. За мету вони ставили не тільки ознайомлення європейців із сьогоdnішнім українським культурним продуктом, але й визнання багатьох мистців, які вважались російськими, саме українськими. Аби зацікавити французьку інституцію у співпраці, була проведена масштабна освітня

робота, що ґрунтувалась на ознайомленні з українським мистецтвом, його регіональними особливостями та місцем у загальносвітовому культурному контексті [56].

Всього було представлено та передано 164 роботи двадцяти мистців - представників Київської, Одеської та Харківської шкіл за період з 1950-2010-х рр. [56; 69]. Найбільше в колекції представлено фото, відео та текстильні роботи, проте практично відсутні живописні твори, зокрема представників «Нової хвилі». На сьогодні немає повного переліку переданих творів, втім, відомо, що до збірки потрапили «Психоделічне вторгнення броненосця «Потьомкін» у тавтологічний галюциноз Сергія Ейзенштейна» Олександра Ройтбурда, серія «Тотальна фотографія» Євгена Павлова, «Спасибі, що зайшли до нас у гості» Стаса Волязовського та інсталяція «Секонд-хенд СРЗ-2 202» Жанни Кадирової [56].

Дана виставка відбулась в липні 2021 р., проте вже в жовтні 2022, у зв'язку з повномасштабною агресією Росії проти України, відбувся її повтор. Паралельно з експозицією проходили освітні лекції про українське мистецтво від Оксани Баршинової, Ольги Балашової, Лізавети Герман, Олени Мартинюк, Оксани Карповець, Лесі Кульчинська, Богдана Шумилович, Олександрів Трянова та Сергія Лебединського.

Загалом, в результаті співпраці Центр Помпиду не лише прийняв в свою колекцію нових українських мистців, але й переглянув репрезентацію вже наявних, як от Василя Кандинського, Казимира Малевича, Соні Делоне та Олександрів Екстер [69]. Крім цього, на сайті музею предсталена стаття авторства Оксани Баршинової стосовно історії українського мистецтва від початку ХХ ст.

В цей же період, з 2014 р., хоч і продовжується активна виставкова діяльність окремих українських мистців у Франції, втім для промоції країни вона набуває другорядного значення; із посиленням держави на перше місце виходить підтримка саме державних культурних ініціатив. Революція Гідності 2014 р. пробудила інтерес до України з боку іноземців, надавши

нашій країні можливість по-новому заявити про себе на міжнародній арені. Як ніколи міцну державну підтримку отримує культурно-мистецький сектор, як в межах країни, так й поза нею; саме після 2014 р. з'являються такі активні державні інституції як Український Культурний Фонд, Український Інститут та Український інститут книги, через які держава і формує та провадить власну культурну політику.

Після 2014 р. продовжує свою діяльність Культурно-інформаційний центр в Парижі; так за цей рік в Центрі відбулись виставка фотографій «Вогонь уособлений» Ігоря Бабія (17 квітня - 28 травня), виставка картин Володимира Філіппова «Прояв образу в буденному» та виставка олійного живопису, графіки та гобеленів «Омріяна великим Кобзарем» молодого художника Анатолія Гайструка [21].

Найбагатшим роком на виставки став 2015 р.: тоді відбувся оригінальний художній проєкт французьких мистців «Голодомор: на дорогах правди», що в своїй творчості досліджують тему Голодомору в Україні в 1932-1933 рр.; серед мистців були представлені Р.Бодрюга, Ж.Башле, Linaure Carter, Д.Кола, Ж.П.Десера, А.Дезе, Г.Ландемена, П.Серона, Л. Стесюк. Хоч у виставці приймали участь саме французькі художники, вона стала доказом певного інтересу європейців до української історії та її впливу на їхнє мистецтво. В тому ж році були проведені такі виставки як «Спогади про ліричне» О.Володарської-Іщук спільно з асоціацією Art Culture et Créativité France-Ukraine, «Творчість Свободи: (Р)еволюційна культура Майдану» фотографа О.Думітрашука, «Священна жертва», експонатами до якої виступили присвячені подіям Майдану малюнки О.Яценко, та виставка «Ікони на ящиках від набоїв: мистецтво, що перетворює смерть на життя», під час якої були представлені художні твори Анастасії Вандишевої [21].

Виставковий 2016 р. ознаменувався для Центру проєктом «Чотири сезони: Чорнобиль -30, Фукусіма – 5», де приймала участь українська художниця Зоя Шамбер-Скоропаденко, японські майстри, зокрема, відомий

дизайнер Кензо Такада, а також були представлені дитячі роботи на тему української та японської ядерної катастроф.

У 2017 р. в Центрі було проведено дві виставки – «Carpices», львівського художника Михайла Сидоренка та «Обличчя мого квадрату», робіт сучасних українських мистців, натхненних творчістю Казимира Малевича; куратором останньої виставки виступила Ольга Мілентій [21].

Наступний мистецький проєкт відбувся з 24 по 26 вересня 2021 р. за підтримки Культурно-інформаційного центру в м. Сен-Сатурнін в регіоні Овернь-Рона-Альпи, де відбувся фестиваль «Дні світла»; в рамках цього фестивалю, в категорії «Обличчя-пейзажі» представив свої картини Олег Шупляк. Того ж року, в самому Центрі, з 22 по 31 жовтня під кураторством художниці Зої Скоропадєнко та паризької кураторки Кристини Чірузе Монтенегро відбулась виставка «Найкращі українські митці: сучасники і майстри минулого», де були представлені роботи самої Зої Скоропадєнко, Юлія Шаповала, Матвія Вайсберга (серія монотипій «А млини стоять, Санчо»), Василя Кричевського, Оксани Стратійчук, Саші Залюк, Олександра Сиса, Олеся Джураєва, Миколи Полякова, Євгена Конопацького, Жана Песке, Анатоля Павіла, Адольфа Федера, Даля Дороша а також Thetoothandtheroot – дуєту молодих художників Микити Кравцова та Каміль Саньє-Кравцової (іл. 3.10) [21].

Останні на сьогоднішній день виставкові проєкти Культурно-інформаційного центру відбулись у 2023 р. На початку року відбулась серія іммерсивних виставок «Україна: рік незламності та спротиву» за участі Посольств України у Франції, Канади у Франції та Grand Palais, який виступив майданчиком для події (іл. 3.11). В рамках проєкту були представлені анімовані твори Тараса Шевченка та Марії Приймаченко. Останнім проєктом, який вже рефлексує на події повномасштабної війни в Україні стала виставка Інни Педан «Колискова», присвячена загиблим українським дітям [21].

У 2016 р. Франція стала приймаючою стороною для міжнародного футбольного чемпіонату «Євро-2016». В межах цього була організована культурна програма «Береги Європи», яка мала на меті познайомити відвідувачів чемпіонату з сучасним мистецтвом країн-учасниць події, серед яких був й український павільйон (іл. 3.12).

Кураторами від України виступили радниця з питань культури Посольства України у Франції та письменниця Ірена Карпа а також культурна менеджерка Анна Корягіна; ідея павільйону була побудована довкола туристичної презентації українських міст; метою була не тільки презентація України глядачам тут і зараз, але й зацікавлення їх та спонукання до подальших туристичних поїздок в нашу державу [5].

Відкриття павільйону відбулось виставками «Kievianer» дуету «Брати» та серією графічних зображень найбільших українських міст Нікити Кравцова. Крім цього була проведена фотовиставка Олександра Каднікова на основі його проєкту «Граблі», що рефлексує на вітчизняне колективне минуле, проєкт Юлії Носар «Від Шевченка до Шевченка», який в іронічній формі представляє українське суспільство впродовж часу між життям Тараса Григоровича Шевченка та одного з найвідоміших в світі українських футболістів - Андрія Шевченка, а також представлені роботи Костянтина Чернічкіна, які апелюють до попереднього чемпіонату, що відбувся в Україні у 2012 р. [5]. В рамках павільйону були експоновані твори Давіда Шарашидзе та Kinder Album. Крім всього, в межах загального проєкту “Береги Європи” відбулось створення спільної фрески учасником від кожної країни; художником від України став Сергій Радкевич.

В межах українського павільйону відбулось і характерне для цього часу поєднання різних мистецьких напрямів; відтак крім образотворчого мистецтва були представлені українські відеоарт, анімація, кінематограф, відбулись читання літературних творів та концерт [5].

Одним з наймасштабніших гравців на ринку міжнародних інституцій практично одразу став заснований у 2017 р. Український Інститут –

«державна установа, що працює у сфері культурної дипломатії. Діяльність установи спрямована на покращення розуміння і сприйняття України у світі та розвиток її культурних зв'язків з іншими країнами» [50, с. 5].

Ідея його створення сягає ще 2015 р., втім через ряд проблем, які існували на той момент в культурній політиці України його відкриття, а відповідно й функціонування на користь державного іміджу відклалось на наступні три роки. Серед проблем, які в цілому були характерні для тогочасного культурного сектору та які вплинули на створення інституції Оксана Розумна виділяє: відсутність якісної комунікації органів влади, нерозуміння використання вже наявного ресурсу (зокрема культурно-інформаційних центрів при посольствах в інших країнах), розбудова Інституту без залучення експертів та громадськості, нефаховість власне концепції майбутньої інституції, відсутність бізнес-моделі та аналітичної бази а також прискорені темпи побудови інституції [47, с. 26-29]. Втім, відносно швидко ці проблеми вдалось подолати і у 2019 р. відбулись вже перші закордонні проекти, підтримані Українським Інститутом.

Місією Українського Інституту є: «Зміцнення міжнародної і внутрішньої суб'єктності України засобами культурної дипломатії» [28]; в свою чергу шляхами реалізації цієї цілі є досягнення таких чітких стратегічних цілей як :

- «Покращення розуміння та впізнаваності України серед закордонних аудиторій;
- Забезпечення сталого запиту на фахову взаємодію з Україною;
- Зміцнення спроможності гравців української культури, освіти, науки та громадянського суспільства до міжнародної співпраці;
- Посилення залученості України до актуальних світових культурних процесів;
- Розширення поля використання української мови у світі»

[28].

Серед мистецьких програм, представлених Українським інститутом є кіно, музика, література, візуальне мистецтво, перформативні практики, кроссекторальні проекти та програми, а також більш теоретичні академічні проекти та програми, розвиток культурної дипломатії, громадянське суспільство, дослідження та аналітика, українська мова та представництва за кордоном.

Для Українського інституту Франція є однією з провідних західноєвропейських країн для співпраці. Відтак, вже від самого зачаткування, у 2018 р. було укладено угоду про співпрацю з Інститутом Франсе. В тому ж році через МЗС було підтримано мультидисциплінарний проект, «Побачити Україну: порожній п'єдестал», що відбувся з 3 по 9 грудня; в межах цієї програми у паризькій галереї Jour et Nuit Culture була представлена виставка сучасного українського мистецтва, у La Filmothèque du Quartier Latin відбувся кінопоказ, а університет INALCO став платформою для відкритих дискусій [18, 80].

Незважаючи на те, що 2019 р. став роком України-Австрії, у Франції також відбулись події, що склало 9% від всіх заходів Інституту [45]. В тому ж році у співпраці з Міжнародним фондом «Відродження» було проведено підготовчий етап та розроблено методологію дослідження сприйняття України за кордоном. Самі дослідження, зокрема у Франції, були проведені вже у 2020 р. В свою чергу це стало безпрецедентним актом, що мав на меті не тільки дослідити сприйняття України в контексті історії та сучасності, але й на основі результатів розробити подальші кроки для культурної співпраці між країнами.

Для підтримки власне візуального мистецтва Українським інститутом створено дві довгострокові програми - міжнародних резиденцій у сфері сучасного мистецтва «EXTER» та підтримки виставкових проєктів закордоном «Visualise». Втім, через нетривале існування даних програм, на сьогоднішній день відомо про одну україно-французьку співпрацю лише в

межах «EXTER»); так у вересні-жовтні 2020 р. була можливість взяти участь у дослідницькій арт-резиденції «Dos Mares» в Марселі.

Крім цього, за підтримки Українського Інституту створено два онлайн-проекти, які працюють цілодобово незалежно від країни; цими проектами є «Ukraine.ua» та «Ukraine Everywhere», останній з яких розповідає про внесок України до світової культури. Для нього з двадцяти семи заявок було відібрано чотири: «60. Втрачені скарби» — анімація про українських художниць-шістдесятниць; «Харківська школа фотографії: від радянської цензури до нової естетики»; «UA View» — інтерактивна мапа, що розповідає про спадок українських художників в світі; «The Fantastic Adventure through Art History of Ukraine» — історія українського мистецтва від 1920 до 2020, представлена в інтерактивній формі [46].

Серед постійних французьких партнерів Інституту є мистецькі резиденції IMÉRA та Cité Internationale des Art.

Без залучення держави та її підтримки була б неможливою участь України в таких європейських програмах розвитку культурного сектору як «Креативна Європа» та House of Europe. Обидві спонсоруються Європейським Союзом та мають на меті підтримку українського культурного та креативного сектора (House of Europe також має такі напрямки діяльності як освіта та робота з молоддю, соціальне підприємництво та медіа), а також сприяють співпраці між країнами на європейському рівні на основі надання грантів та стипендій.

До програми «Креативна Європа» Україна приєдналась у 2016 р. Втім, за цей час, між Україною та Францією на партнерських засадах було організовано лише два проекти необразотворчого спрямування «Colab Quarter», метою якого є пошук шляхів до взаємодії між жителями міст та їхнього заохочення до розвитку горизонтальної моделі управління, а також проєкт «Polyphony», що збирає, документує, записує та популяризує українську народну музику закордоном. Французькими партнерами в даних

проектах виступили мистецька асоціація CRICAO та компанія Di Mini Teatro відповідно.

У 2019 р. у співпраці зокрема з Французьким інститутом також була розроблена програма мобільності для митців та спеціалістів сфери культури «i-Portunus» [20].

Будучи заснованою у 2019 р. програма House of Europe мала найбільшу зосередженість на підтримці культурного та креативного сектора всередині України під час ковіду, а також збереженні культурної спадщини України в умовах повномасштабної війни. За участі програми також були реалізовані й українські мистецькі проекти закордоном. Втім на сьогоднішній день, на території Франції наявні лише освітні програми в цій країні.

Незважаючи на це, House of Europe є важливою програмою, яка працює на загальне зміцнення українського мистецтва, що в свою чергу сприяє зацікавленню ним закордоном.

Одним з найбільш потужних культурно-мистецьких проєктів останнього десятиріччя стала «Українська весна», що відбувався з травня 2022 р. по лютий 2023 р. (іл. 3.13) [58; 59]. Цей мультидисциплінарний проєкт став реакцією на повномасштабне вторгнення Росії в Україну і через культурні події (виставки, перформанси, кінопокази, концерти, літературні вечори, лекції, дискусії тощо) не тільки популяризував українську культуру, але й артикулював проблеми українського сьогодення до закордонного, в першу чергу французького, глядача, таким чином борючись із проросійською пропагандою.

Проєкт ґрунтувався на дослідженні Українського інституту щодо сприйняття України у Франції, яке підтвердило, що навіть на сьогоднішній день, сприйняття України французами відбувається крізь призму російської ідеології [59].

Головним майданчиком проєкту став Культурно-інформаційний центр; крім нього, події відбувались також на платформах партнерських інституцій, таких як Centre Pompidou, Sorbonne Université, CNL, Inalco, Académie de Paris,

Institut français, Cité Internationale Universitaire de Paris тощо. Крім того, у віртуальному режимі за «Українською Весною» можна слідкувати на сторінці проєкту у Facebook, передивлятися записи усіх подій на сторінці в Instagram та на каналі YouTube Dofa fund.

Ініціатором події став Український інститут, в обличчі його представниці у Франції Ольги Сагайдак. Партнерами програми виступили Посольство України у Франції, Благодійний фонд Dofa Fund а також Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) [59].

В межах проєкту всього відбулось близько семидесяти подій, серед яких дев'ять представляють саме образотворче мистецтво.

Першою виставкою стала «Точка відліку», організована спільно з співдиректорками берлінської галереї ArtEast Gallery Іванною Бертран та Корнелією Шмідмайр, на якій відбулось перше представлення дуету EtchingRoom1 (художниць-графіків Христини Ярош та Анни Ходкової) у Франції (іл. 3. 14). Назва проєкту відсилала до 24 лютого 2022 р. як нової відправної точки в житті українців. На вернісажі також відбувся спільний музичний виступ Олега Скрипки та французького виконавця Feloche. Сама виставка відбулась з 31 травня по 14 липня 2022 р. у Культурно-інформаційному центрі [58].

В рамках «Української весни» українська галерея Voloshyn Gallery отримала можливість експонувати свою колекцію у паризькій галереї Maïa Muller; перша експозиція включала мультимедійну роботу Миколи Карабіновича «As far as possible».

З 22 червня по 4 липня 2022 р. у паризькому мистецькому центрі 59 Rivoli відбулась виставка «Війна», у якій прийняли участь тридцять п'ять художників центру, які засуджують вторгнення Росії в Україну (іл. 3.15). В свою чергу представлені роботи були передані на продаж, гроші з якого пішли на гуманітарну та військову допомогу Україні [58].

У червні 2022 р. в паризькій галереї Red Planet, за участі берлінської галереї ArtEast була проведена ще одна виставка-продаж, кошти від якої були

передані як самим мистцям, так й французькій продюсерській студії «Les Monstres», яка має на меті створити документальний фільм про українське сьогодення. Серед експонатів представлені графічні та фотороботи таких мистців як Юлія Беляєва, Дмитра Богачука, Олесі Джураєвої, Ольги Коваль, Вікторії Сорочинської, Анни Мельникової, Євгена Зайця, Сергія Мельниченко, а також групи Etchingroom1 та KinderAlbum. Більшість робіт була створена безпосередньо до 24 лютого; таким чином виставка підкреслює той розвиток українського мистецтва, перерваною повномасштабною війною [58].

У виставковому просторі Maison Lorilleux, у передмісті Парижу Пюто, відбулась виставка афіш та плакатів колективу українських художників Pictoric, що мала назву «Лінія фронту». У вересні-жовтні 2022 р. в паризькій галереї Arts Factory пройшла виставка Нікити Кравцова «Pornfood» - одна з небагатьох виставок яка позбавлена прямої воєнної тематики (іл. 3.16). Втім, проєкт художника досліджує цензуру алгоритмів соціальних мереж, тож так чи інакше тема дотична до українського сьогодення із цензурою фотографій, відео та текстів, які виявляють жорстокість росіян у даній війні [58].

У культурно-інформаційному центрі, під кураторством Соломії Савчук, з 22 вересня по 27 жовтня 2022 р. було організовано мультимедійну виставку Алевтини Кахідзе «Покоління жінок та рослин», у якій авторка через інсталяцію, малюнки, арт-буки та віртуальну реальність оповідає історію воєн в Україні через історії жінок власної родини та їхні рослини (іл. 3.8).

Восени у виставковому просторі Société d'Encouragement de l'Industrie Nationale (SEIN), а також у мерії 11 району Парижа відбулась виставка дитячих робіт «Під землею і на землі», створених під керівництвом учасників мистецької студії Aza Nizi Maza, під час ракетних атак на Харків; в рамках події також відбувся майстер-клас для дітей та їхніх батьків [58].

В паризькій галереї Espace 66 відбулась виставка-ярмарок «Для України» робіт Володимира Буднікова та Влади Ралко, створених вже під час

повномасштабні війни як рефлексія на власний досвід сьогоденних подій (іл. 3.17). У листопаді в Культурно-інформаційному центрі, у співпраці з українською галереєю Shcherbenko Art Centre відбулась виставка «In Progress: MUNI-2021 prize winners», експонатами до якої стали роботи трьох лауреаток премії МУХІ-2021 - Павли Нікітіної, Ольги Кузюри та Марії Стоянової (іл. 3.18). Усі твори були створені до повномасштабної війни, втім, набули сьогодні нового значення.

6 березня 2023 р. на офіційній фейсбук-сторінці проекту «Українська весна» було оголошено про завершення другого сезону. Втім, як і протягом роботи самого проекту, так і по його завершенню сторінка події продовжує функціонувати як загальний інформаційний майданчик, який інформує про більшість українських культурних подій у Франції [58].

При аналізі виставкових подій в рамках «Української весни» помітною є велика кількість фотографічних проєктів, адже саме фотографія є одним з тих медіа, яке найкраще документує події та впливає на психоемоційний стан глядача; в свою чергу це є важливим фактором для формування у французів прихильності до України. Крім цього, багато подій є мультидисциплінарними; так, в рамках виставкових проєктів відбувались лекції і дискусії, а також кіно- та відеопокази, вернісажі супроводжувались концертними виступами.

В грудні 2022 р. стало відомо про план масштабної співпраці між Лувром та українськими музеями за посередництвом Міністерства культури та інформаційної політики України а також Першої леді України. В межах цього було підписано меморандум про співпрацю та оголошено про створення аудіогіду Лувром українською мовою [9].

В рамках цього співробітництва вже заплановано співпрацю Лувру із Музеєм Богдана і Варвари Ханенків. Так, від 7 червня 2023 р. стало відомо, що французьким музеєм було взято на зберігання шістнадцять творів мистецтва. Серед вже оголошених експонатів є п'ять візантійських ікон: чотири з них – «Святі Сергій і Вакх», «Святий Іоанн Хреститель»,

«Богородиця з Дитям», «Святі Платон і Гликерія» - доіконоборчого періоду, а також п'ята - ікона Святого Миколая кін. XVIII - поч. XIV століття. Всі вони будуть презентовані французькій публіці з 14 червня по 6 листопада поточного року, в межах виставки «Біля витоків сакрального образу. Ікони з Музею Ханенків»; інші одинадцять творів будуть відреставровані та розміщені в резервах Лувру [10].

Примітно, що анонсована виставка стане першою міжнародною подією для новоствореного відділу мистецтв Візантії у французькому музеї. Крім цього, саме Лувр став ініціатором співпраці, в тому числі задля наукового дослідження згаданих ікон. Все це говорить про вагоме значення України та її культурних надбань для загальносвітового культурного контексту.

Висновки розділу 3

Офіційна українська культурна дипломатія в перше десятиріччя української незалежності робила ще перші невпевнені кроки, створюючи лише поодинокі проекти без подальшого системного розвитку. Паралельно утворюється пласт молодих українських художників, які починають самостійно, без державної допомоги, представляти своє мистецтво у Франції, як беручи участь у групових міжнародних проектах, так й організовуючи персональні виставки. Саме вони, у перше десятиліття української незалежності і виступали в ролі лідерів думок та культурних дипломатів.

Втім, цікавим аспектом є співпраця художників «Нової хвилі» із державними структурами, що спростовує думку про повне несприйняття владою молодого мистецтва. Відтак, обидва державні проекти – «Дні Києва в Тулузі» 1993 р. та «Дні культури України у Франції» 1999 р. представили міцну співпрацю обох сторін.

На другому десятиріччі незалежності, паралельно з самостійною діяльністю мистців, отримує розвиток й офіційна культурна дипломатія. Зокрема, це стало можливим завдяки приходу до влади проукраїнських сил,

що в свою чергу, актуалізувало питання як самоідентифікації всередині країни, так й представлення держави на міжнародному рівні. Реалізація цього, головним чином, відбувалась через заснування та діяльність Культурно-інформаційного центру в Парижі при Посольстві України у Франції з 2004 р.

Відтак, на довгі роки він став основним майданчиком не лише для культурних, але й інших дипломатичних подій. Серед самостійного представлення окремих художників змін практично не відбувається; так, основними видами самопрезентації мистців залишаються групові та персональні виставкові проекти. Поруч із діяльністю представників «Нової хвилі», що продовжують активне експонування своїх творів у Франції, на арені з'являються й представники нового, постреволюційного покоління Майдану 2004 р. Одними з найактивніших стала мистецька група «Р.Е.П.». Втім, їхня діяльність у Франції розвинулась вже під кінець періоду та отримала пік розвитку у наступному етапі.

Революція Гідності 2013-2014 р. стала переломним моментом в історії новітньої України, що в умовах збройної агресії зі сторони Росії спонукав до нового паріотичного підйому, а відтак і до відродження української культури. За наступні вісім років значно посилилась державна підтримка, що дало можливість розвивати культуру не лише в межах країни, але й будувати міцну культурну політику на міжнародному рівні. Також продовжується самостійна участь мистців у французьких проектах, втім яка у популяризації країни тепер має лише допоміжну роль.

Новим викликом стало повномасштабне вторгнення Росії, яке унаочнило той початковий етап, на якому перебувала українська культурна дипломатія. Втім, завдяки як приватним, так й державним ініціативам на сьогоднішній день відбувається активна боротьба й на культурному фронті, що вже досягає успіхів у протистоянні з російською пропагандою.

РОЗДІЛ 7. УКРАЇНСЬКІ МИСТЦІ ЯК ЛІДЕРИ З ПРЕДСТАВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА У ФРАНЦІЇ

Окремо слід розглянути постаті мистців, які мають більший та якісніший зв'язок з Францією, а їхня діяльність виходить за межі одного конкретного періоду. В свою чергу, міцний міжнародний імідж надає їм право

голосу на міжнародних майданчиках, як у вигляді представлення власного мистецтва, так й лекцій чи участі в дискусіях.

Однією з таких персоналій є Оксана Чепелик. Її зв'язок із Францією розпочався у 1992 р. з персональної виставки «Життя структур» у Французькому інституті в Парижі. Через два роки, у 1994 р., на базі цього Інституту у мисткині відбудеться ще дві виставки – «Сліди» та «Шляхами нашої пам'яті». У 1993 р. Чепелик проходить стажування у Міжнародному центрі студентів та стажерів (CIES) - організації, що сприяла міжнародному співробітництву в широкому спектрі соціокультурних галузей.

У 1996 р. мисткиня приймає участь у мультидисциплінарному фестивалі «Pleins Feux sur Ivry», що проходив в передмісті Парижу Івр-сюр-Сен, в Центрі сучасного мистецтва CREDAC. З того ж року вона починає співпрацювати з галереєю Люк Керель; так у 1996 р. відбувається персональна виставка «Сніданок на траві», у 1997 та 1998 рр. персональна виставка «1+1», а також груповий проєкт «Пошана Ричарду Бротигану» 2005 р. [32]. У 1996 р. мисткиня приймає участь в щорічній паризькій ярмарці сучасного мистецтва «FIAC-96», що відбувалась в просторі Espace Eiffel-Branly. На сайті дослідницької платформи PinchukArtCentre надається інформація про персональну виставку Чепелик «Містерії Євразії», що відбувалась у 1997 р. в паризькій мистецькій резиденції Cité Internationale des Art [7].

У 2009 р. Культурно-інформаційний центр в Парижі став одним з виставкових майданчиків в межах сьомого міжнародного фестивалю «Знаки ночі», де були представлені роботи Оксани Чепелик Мирослава Сабошпицького, Дар'ї Ониченко, Дмитра Тяжлова та Руслана Батиського, об'єднані темою глухоти; сама мисткиня представила відеоінсталяцію «Хор глухонімих» [76; 7]. Одним з останніх виставкових проєктів для мисткині стала групова виставка «Декомпресія. Піднімаючись для повітря», що відбулась в 2015 р. в паризькій церкві Сан-Меррі.

Крім виставкової діяльності, у Франції Оксана Чепелик також приймала участь в Міжнародному симпозиумі електронних мистецтв «ISEA 2000», Міжнародній конференції Європейського Університету «Дигітальні стратегії живого світу» в м. Ля Рошель у 2002 р., а також проводила майстер-клас в марсельському Інституті перспективних досліджень Середземномор'я у 2019 р. [32].

На сьогоднішній день, у зв'язку із повномасштабною війною в Україні, Оксана Чепелик проживає в мистецькій резиденції IMéRA в Марселі. Вже у 2022 р., з 30 вересня по 2 жовтня, десять фільмів мисткині були представлені в Музеї сучасного мистецтва в Марселі. Також восени 2022 р. Чепелик представила свої три нові відеороботи: дві - в музеї Матісса в Ніцці («Океан», який отримав схвальний відгук від журналу «BeauxArts» та скульптурна інсталяція «Homage Matissu»), а також одну роботу, що називається «Гая», створену для одного зі співорганізаторів місцевого фестивалю OVNi - Windsor Art Jungle Hotel.

Схвальні відгуки стосовно робіт надали також Клодін Граммон - кураторка музею Матісса, Елен Одіфрен з DRAC, директорка FRAC Мюрель Анжалран, кураторка Студії Френуа Паскаль Прон'є, директора Форуму урбанізму Іва Наше, директора La Station Седріка Тейсейра, кураторки і президентки Light Cone Жізель Рапп Мейшле а також фундаторки і директорки Circa Ізабель Пелегріні [31].

На сьогоднішній день роботи мисткині зберігаються в Художньому музеї Понт-Авена а також в приватних колекціях П'єра Кардена, Бернара Вантома, Філіпа де Сюремона, колекціях паризьких галерей «Люк Керель» «Жорж Аліскевич».

Ще одним мистцем, який має доволі міцні зв'язки з Францією, не проживаючи там є Гліб Вишеславський. Так, ще у 1989 р., після навчання у Республіканській художній середній школі ім. Т. Г. Шевченка та у Московському поліграфічному інституті він потрапляє на навчання до паризької Ecole nationale supérieure des beaux-arts (Національна вища школа

красних мистецтв), у майстерню Крістіана Болтанського. У 1992 р. проходить стажування у фонді «Villa Arson», м. Ніцца. Вже через п'ять років, у 1997 р. стає засновником та куратором галереї «L'atelier «Rue St-Esprit»» в Антібі [8].

Як зазначається на сайті Дослідницької платформи ПінчукАртЦентру, виставкова діяльність Вишеславського у Франції також розпочалась у 1989 р. з персональної виставки в паризькій галереї «Alexandre», а вже наступного року в цій галереї він прийняв участь вже у груповому проєкті. У тому ж таки році, у виставковій залі паризької асоціації «Cité internationale des Arts» відбулась персональна виставка творів живопису та асамбляжів мистця. Серед персональних проєктів Вишеславського варто також згадати «Presence II» у 1992 р. в галереї «Maison France-Russe», м. Ніцца, виставка у власній галереї 1997 р., «Збоку мистецтва» у 2002 р. в Національному музеї образотворчого мистецтва в м. Ментон, а також виставка «Clones» у галереї «M. Cabaret», м. Ніцца у 2002 р. [7].

Як зазначалось в третьому розділі, одним з перших групових проєктів у Франції для Гліба Вишеславського стала виставка «Мистецтво в Україні», проведена в Музеї августинців в м. Тулуза в рамках «Днів Києва в Тулузі» у 1993 р. В тому ж році він також взяв участь в групових виставках «Paris-Nord» на території колишнього заводу «Citroen» в Парижі та виставці у соборі Сен-Жермен-де-Пре.

У 1996 р. роботи художника були представлені на міжнародній мистецькій ярмарці «D'Art – NiceExpo» в Palais des Expositions м. Ніцца. Наступні групові проєкти за участі мистця відбулись 2000 та 2002 рр., як зазначено на сайті ПінчукАртЦентру - у Національному музеї образотворчого мистецтва, у м. Ментон; втім, імовірно є уточнення, що відбулась виставка саме у Музеї образотворчого мистецтва палацу Карнолес. Останнім вагомим залученням Гліба Вишеславського до групового проєкту стала виставка сучасного мистецтва митців Середземномор'я у м. Ніцца [7].

З другої пол. 2000-х рр. активна виставкова діяльність Гліба Вишеславського на території Франції закінчується. Втім, він продовжує

кураторську діяльність у власній галереї, а також публікує статті про українське мистецтво французькою мовою. Крім цього, роботи мистця знаходяться в колекції Музею образотворчого мистецтва у м. Ментон [8].

Незважаючи на те, що Жана Кадирова розпочала свою діяльність у Франції лише у 2010 р., на сьогоднішній момент у її портфоліо нараховується вже тринадцять проєктів, а роботи мисткині поповнюють колекцію Центру Жоржа Помпиду в Парижі [17].

Розпочала свою виставкову діяльність Кадирова з групового проєкту «Tape it» у Oui Gallery, м. Гренобль у 2010 р., а також з участі в тому ж році у ярмарці сучасного мистецтва «ART Paris», що відбувалась у Grand Palais. Сама мисткиня зазначена як учасниця Української мистецької платформи, втім дізнатись чи були там представлені інші українські мистці та хто саме не вдалось. В подальшому твори художниці були представлені у таких групових проєктах як «Нові хвилі» у Palais de Tokyo, Париж у 2013 р., «Follia Continua!» 2015 р. та «Continua Spheres ENSEMBLE» 2017 р. у Cent quarter, «Museum on/off / Museum (science) fictions» у Центрі Помпиду 2016 р., «Urbs sacra» в асоціації сучасного мистецтва Mains d'Œuvres у передмісті Парижу Сен-Оуен, 2017 р. а також «Пам'ятник, праця та гіпокамп» у La Kunsthalle Mulhouse, м. Мюлуз 2020-го р. [17].

Окремо слід розглянути представлення Жанни Кадирової у галереї сучасного мистецтва Continua, особливістю якої є робота та наявність фізичних приміщень не тільки у Франції, але й в Італії, Китаї, на Кубі, в Бразилії та Об'єднаних Арабських Еміратах.

Так з 20 жовтня 2012 по 26 травня 2013 р., за участі Кадирової в галереї Continua/Le Moulin, приміщення якої розташоване в м. Буассі-ле-Шатель відбувся виставковий проєкт «Сфери 2012»; подібний проєкт «Сфери 2013» пройшов за тією самою адресою з 26 жовтня 2013 по 05 листопада 2014 р., а також «Сфери 2014» з 19 жовтня 2014 по 06 червня 2015. Наступний груповий проєкт за участю Кадирової відбувся в тій само галереї з червня по вересень 2019 р. та мав назву «POUVOIR & POUVOIR». У 2020 р.

в проєкті «Перехрестя» було представлено роботу мисткині «Цегла». Останній груповий проєкт мисткині у Франції в даній галереї стала виставка «Truc a' faire», кураторства JR, у 2021 р. [83].

На базі галереї Continua/Le Moulin відбулись й кілька персональних виставок Кадирової. Так 2015 р. був представлений багаторічний проєкт мисткині «Вилучення даних», початок якого датується 2012 р., а 2019 «Опір матерії» в основу якого взято проєкт «Секонд-хенд» [83].

Останніми в даній інституції стали проєкти вже під час повномасштабної війни в Україні. Так саме у Франції, в паризькій галереї Continua у 2022 р. відбулась персональна виставка Кадирової «Паляниця», прямо відсилаючи до маркерів сьогодення (іл. 4.19). Крім нарізаних каменів у вигляді хлібу в експозиції були представлені настінні вишиті картинки та документальний фільм Івана Сауткіна про перший період повномасштабної війни [83]. Таким чином виставка не лише відсилає до загальноукраїнських культурних кодів (вишивка, хліб), але через ці коди проговорює про актуальну проблему України. На сьогодні галерея Continua є офіційним представником української художниці [17].

Також у 2022 р. Жанна Кадирова прийняла участь у мистецькій резиденції Peyrassol Art Centre, Commanderie de Peyrassol, де на найближче майбутнє в неї також заплановано проєкт «Острів». Крім цього, в колекції центру зберігається кілька робіт мисткині з її серії «Кадри».

Висновки розділу 4

Вже в останні роки існування Радянського Союзу відбувається певне відкриття кордонів, завдяки чому мистці отримали змогу більш вільно пересуватись світом, популяризуючи власну творчість. Більшість з них у Франції просто приймала участь у групових заходах, або влаштовувала персональні виставки; в свою чергу існує кілька художників, які мають більш ґрунтовний зв'язок із цією країною.

Так, у Гліба Вишеславського нараховується близько чотирнадцяти групових та персональних виставкових проєктів; подібна кількість і на рахунку Оксани Чепелик. Крім виставкової діяльності обидва мистці проходили навчання та різні програми стажування на території Франції; Гліб Вишеславський запустив власний галерейний бізнес. Таким чином, завдяки не лише активній виставковій діяльності, але й приналежності до французької сучасної школи через навчання, дані художники мають особливе місце та вплив в культурній сфері західноєвропейської країни.

Серед діяльності Жанни Кадирової, на території Франції нараховується близько тринадцяти проєктів. Крім цього, персоналія Кадирової цікава також з огляду на довготривалу співпрацю з конкретною французькою галереєю, яка офіційно представляє мисткиню й поза межами Франції.

ВИСНОВКИ

У даному дослідженні було проаналізовано становлення та сучасний стан культурної дипломатії в Україні з 1991 по 2023 рр. на прикладі діяльності українських мистців як лідерів думок, а також діяльності

державних структур та виставкових проєктів як вагомої складової культурної дипломатії.

При дослідженні даного питання були виявлені та проаналізовані праці як власне мистецтвознавчого характеру (розділ «Українські художники у Франції» Олександра Федорука в книзі «Україна і Франція: нариси багатовікової історії відносин» та «Перманентна революція» Аліси Ложкіної), так й роботи, що стосуються визначення поняття «культурна дипломатія» («Публічна дипломатія» Ірини Матяш, «Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи» Оксани Розумної тощо), а також теоретичної сторони співпраці України та Франції, викладені в законах. Втім, найпоширенішими джерелами щодо інформації про безпосередньо виставкові проєкти стали інтернет-ресурси. Таким чином, можна зазначити про відсутність фахової наукової літератури, на сьогоднішній день, яка б розкривала означену тему.

У роботі була простежена роль загальноісторичного та мистецького середовища України 1991-2023 рр. Так, перше десятиліття української незалежності стало часом активних змін у всіх сферах життя, зокрема й у мистецькій. Саме розпад Радянського Союзу та повне відкриття кордонів стають головними поштовхами до виходу українського мистецтва на міжнародний рівень. Українські мистці розпочинають активну виставкову діяльність як в межах групових проєктів, так й створюючи персональні.

В той же час, на офіційному рівні Україна укладає низку двосторонніх угод про культурно-мистецьку співпрацю із Францією, втім, дані угоди не були якісно втілені в життя, обмежившись лише двома, хоч і доволі масштабними, подіями. Важливим став проєкт «Дні Києва в Тулузі» 1993 р., в рамках якого були представлені українські мистці всього ХХ ст., таким чином атрибууючи та визнаючи майстрів початку століття саме як українців. В рамках цього проєкту також були представлені молоді мистці, що говорить про їхню співпрацю з владою.

Майданчиками для виставкових, надто персональних, проєктів найчастіше виступали галереї. Представляти своє мистецтво на більш престижних дозволяла участь у подіях, організованих державними українськими інституціями (як от у паризькому Музеї людини, Гран Пале, виставковому просторі П'єра Кардена та Музеї августинців в Тулузі) а також участь в міжнародних проєктах (Académie des Beaux Arts та Cité Internationale des Art).

Серед проблем, які виникають при вивченні даного періоду є віддаленість у часі, що ускладнює ідентифікацію тогочасних подій. Так, в українських джерелах за однакову дату та місце можна знайти виставкові проєкти зі схожими, але різними назвами; має місце неузгодження назв проєктів при порівнянні в різних джерелах, зокрема із сайтами самих мистців. У зв'язку із віддаленістю в часі, а також нерозвиненістю мережі Інтернет у зазначений період практично унеможлиблюється й пошук відгуків у французькій пресі на події за участю українських мистців.

Окремо варто зазначити проблему ідентифікації робіт, що експонувались на виставках; так, на сьогоднішній день існують лише поодинокі випадки, коли відомо який саме твір того чи іншого мистця був представлений у зазначений час.

Іншою проблемою в період 1990-поч. 2000-х рр. стала самоідентифікація художників, та, відповідно, їхнє сприйняттям закордоном. У вирі нововідкритих кордонів і глобалізації національне питання відходить на другий план; в той же час домінуюча орієнтація на Схід також розмиває межу між власне українськими та російськими мистцями, які часто ототожнюються в баченні європейських кураторів та глядачів.

Відтак, можна говорити, що проукраїнський вектор розвитку нашої держави хоч і розпочався одразу із отриманням Україною незалежності, втім, його якісне формування припадає вже на період 2004-2014 рр., у зв'язку з політичними змінами всередині країни. В свою чергу це вплинуло й на самопрезентацію України на міжнародній арені.

Головними досягненнями влади стали перші кроки до продуманої та системної культурної дипломатії у вигляді створення Культурно-інформаційного центру при Посольстві, у якому й до сьогодні відбувається велика кількість культурних проєктів.

Ресурсами, завдяки яким можна дізнатись про діяльність центру є сторінка на сайті Посольства України у Франції та власна фейсбук-сторінка; в свою чергу, це полегшує пошук актуальних проєктів, проте в той же час - не надає повної інформації про центр та його діяльність; зокрема цьому б сприяло створення повноцінного сайту центру.

Також, в цей період, започатковується співпраця між українськими музеями та Лувром в рамках спільної виставки творів Георгія Пінзеля. Примітно, що розпочавшись ще у 2007 р., результат цієї співпраці, у вигляді експозиції, відбувся вже в умовах чергової політичної зміни, результатом якої став більш проросійський вектор інтересів правлячої верхівки. Можна зробити припущення, що саме довготривала та кропітка спільна робота музейних інституцій обох країн дозволила відбутись даному проєкту.

Серед самостійної діяльності окремих художників форматами представлення творчості залишаються групові та персональні проєкти в галереях та центрах сучасного мистецтва. Важливо, що в цьому беруть участь як представники попереднього покоління «Нової хвилі», так й молоді мистці, сформовані в умовах Помаранчевої Революції 2004 р. В свою чергу, завдяки цьому, на міжнародній арені Україна представлена як сучасна держава.

В цей же період, з'являється більше інформації стосовно як виставкових проєктів в цілому, так й учасників цих подій, створюються електронні каталоги та прес-релізи.

Найбільш активним часом творення іміджу України стало останнє десятиліття сучасної історії з 2014 по 2023 р. Відтак, після Революції Гідності 2013-2014 рр., а також повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р. Україна отримала світову увагу та визнання, що стало додатковими можливостями для промоції вітчизняної культури. Вже до 2022 р. зростає державна

підтримка мистецтва посередництвом таких новостворених інституцій як Український культурний фонд, Український інститут книги та Український інститут, налагоджується співпраця з Європейським Союзом через програми «Креативна Європа» та House of Europe.

Хоча усі інституції так чи інакше дотичні до міжнародної промоції українського мистецтва, саме Український інститут, з його філіями (на сьогоднішній день у Німеччині та частково у Франції) створений безпосередньо і виключно для цієї задачі. На момент написання даного дослідження стало відомо й про початок системної тісної співпраці між Лувром та низкою провідних українських музеїв, зокрема Богдана і Варвари Ханенків. Через початковий стан даного проекту ще неможливо конкретно оцінити його результати, втім, вже факт такого зв'язку є важливим кроком для розвитку україно-французької культурної співпраці.

Таким чином, відповідно до поставленого завдання встановлено поступовий характер розвитку культурної дипломатії України впродовж незалежності держави. Першим етапом в цьому став період становлення з 1991 по 2003 рр. під час якого, головним чином, напрацьовувалась законодавча база; з 2004 по 2013 рр. був створений перший системний проєкт у вигляді Культурно-інформаційного центру при посольстві в Парижі та окремі виставкові події; третій етап з 2014 по 2023 рр. став періодом найактивнішого розвитку культурної дипломатії шляхом створення спеціалізованих інституцій та участі в міжнародних, зокрема грантових, проєктах. Створення ж Українського інституту у 2018 р. стало важливим, проте доволі пізнім проєктом, який на сьогоднішній день змушений розвиватись в умовах повномасштабної війни.

Говорячи про роль саме образотворчого мистецтва в культурній дипломатії України, варто зазначити, що воно посідало одні з панівних позицій серед інших видів мистецтв, впродовж всіх років незалежності держави. Органічне ж поєднання його з музичним, перформативним та

кіномистецтвом в межах державних подій сприяло якнайповнішому представленню культурного надбання нашої держави.

З огляду на вищезазначене, можна говорити про довготривалість та безперервність україно-французьких культурних зв'язків, у яких вагому роль відіграло саме образотворче мистецтво. В свою чергу, це послугувало виходу незалежного українського мистецтва на міжнародну арену у 1991 р., а також міцним позиціям, яке воно займає й на сьогоднішній день.

Подальше ж завдання України полягає в розвитку культурної дипломатії, зокрема шляхом достатнього фінансування. Це, в свою чергу, дозволить як зберегти інтерес до нашої держави, так й чітко закріпити його на міжнародному рівні, незалежно від будь-яких історико-політичних обставин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авіньйонський фестиваль. *ВУЕ*. URL: https://vue.gov.ua/Авіньйонський_фестиваль (дата звернення: 03.04.2023).
2. Алевтина Кахідзе. CV. URL : <http://www.alevtinakakhidze.com/cv.html> (дата звернення 10.04.2023)

3. Андрес Г. Формування позитивного іміджу держави через реалізацію виставкових музейних проєктів за межами України. *Культурологічна думка*. 2015. № 8. С. 136-142.
4. Арсен Савадов. *Dymchuk Gallery*. URL: <https://dymchuk.com/artist/arsen-savadov-2/> (дата звернення: 10.04.2023).
5. Арт-десант на березі Сени. Місяць українського мистецтва у Франції. *Українська правда. Життя*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/05/26/212841/> (дата звернення: 11.04.2023).
6. Бойчукізм. Проєкт “Великого стилю”, 07 груд. 2017 - 28 січ. 2018 р., Київ : каталог/ склала Валентина Клименко. Київ, 2018. 256 с. : іл.
7. Виставки. *Research Platform Online Tool*: веб-сайт. URL: <https://archive.pinchukartcentre.org/allexhibitions> (дата звернення: 05.03.2023).
8. Гліб Вишеславський. *Research Platform Online Tool*. URL: <https://archive.pinchukartcentre.org/artists/glib-visheslavskij> (дата звернення: 09.03.2023).
9. Горлач П. Співпраця з музеями та аудіогід українською: Лувр, МКІП та посольство України підписали меморандум. *Суспільне. Культура*. URL : <https://suspilne.media/338176-spivpraca-z-muzeami-ta-audiogid-ukrainskou-luvr-mkip-ta-posolstvo-ukraini-pidpisali-memorandum/> (дата звернення: 10.04.2023)
10. Горлач П. У Луврі зберігатимуть картини з України. *Суспільне. Культура*. URL : <https://suspilne.media/500314-u-luvri-zberigatimut-kartini-z-ukraini/> (дата звернення 10.04.2023)
11. Госейко Л. Слідами українських фільмів часів ВУФКУ у французькій кінопресі. *Кіно-Театр*. 2019. № 4. С. 38–43. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/10df2f2a-a262-4a7c-9682-1dedba2bc7c5/content> (дата звернення: 23.02.2023)

12. Група Р.Е.П. CV. URL : <http://www.ladanakonechna.com/r-e-p/r-e-p-cv>
13. Дні Києва в Тулузі 1993 : відео // YouTube. leonidgkos. URL: https://www.youtube.com/watch?v=4teFG1tZ_1c (дата звернення: 08.03.2023).
14. Договір про взаєморозуміння та співробітництво між Україною і Французькою Республікою : Договір Україна від 16.06.1992 р. : станом на 19 січ. 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250_344#Text (дата звернення: 09.04.2023).
15. Дорошенко К. Король життя. Меценатство П'єра Кардена і Україна. *Суспільне. Культура.* URL : <https://suspilne.media/101380-korol-zitta-mecenatstvo-pera-kardena-i-ukraina/> (дата звернення 09.04.2023)
16. Екстер Олександра. *UA View* : веб-сайт. URL: <https://uaview.ui.org.ua/ua/artist/exter-oleksandra> (дата звернення: 06.02.2023)
17. Жанна Кадирова. CV. URL : <https://www.kadyrova.com/cv-en> (дата звернення 10.04.2023)
18. Звіт про діяльність Українського інституту за 2018 р. Український інститут, 2019. URL : https://ui12.sharepoint.com/:b:/s/All2/directorate/EW8FEFZed3hEmaBQEOGm_w4BgO9HOEJ4RFViH-XGh24qvw?e=0Qcs9i (дата звернення 13.04.2023)
19. Історія ДХВУ. *Дирекція художніх виставок України.* URL : <https://dhvu.org.ua/istoriya-dhvu/> (дата звернення 04.04.2023)
20. Креативна Європа Україна. *Креативна Європа в Україні.* URL: <https://creativeeurope.in.ua/p/successstories> (дата звернення: 11.04.2023).
21. Культурно-інформаційний центр при Посольстві України у Франції. *Посольство України у Французькій Республіці.* URL : france.mfa.gov.ua (дата звернення 02.04.2023)

22. Курбас: Нові світи, 17 жовт. – 12 груд. 2018 р., Київ : каталог / склали А. Гайшенець, А. Погрібна, В. Ткач. Київ, 2019. 264 с. : іл.
23. Лада Наконечна. CV. URL : http://www.ladanakonechna.com/info/cvua/cv_ua (дата звернення 10.04.2023)
24. Ложкіна А. Перманентна революція. Мистецтво України XX – початку XXI століття. Київ : ArtHuss, 2019. 544 с.
25. Марія Примаченко. *Український інститут національної пам'яті* : веб-сайт. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/sichen/12/1909-narodylasya-hudozhnytsya-mariya-prymachenko> (дата звернення: 07.02.2023)
26. Матяш І. Українська дипломатична служба 1917-1921 рр.: формування інструментарію публічної й культурної дипломатії. *Український історичний журнал*. 2021. № 4. С. 65–79. URL: <https://doi.org/10.15407/uhj2021.04.065> (дата звернення: 13.04.2023).
27. Микола Глущенко. Невідомі сторінки життя відомого художника. *Служба зовнішньої розвідки України* : веб-сайт. URL: <https://szru.gov.ua/history/stories/mykola-hlushchenko-nevidomi-storinky-zhyttya-vidomoho-khudozhnyka> (дата звернення: 04.02.2023)
28. Місія та завдання. *Український інститут*. URL: <https://ui.org.ua/mission/> (дата звернення: 10.03.2023).
29. Мусієнко Н. Мистецтво в контексті культурної дипломатії: Теоретичні засади та сучасні практики. *Сучасне мистецтво*. 2016. Вип. 12. С. 122-133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_myst_2016_12_14. (дата звернення: 15.03.2023)
30. Нікіта Кадан. CV. URL : <http://nikitakadan.com/cvua/> (дата звернення 15.04.2023)
31. Оксана Чепелик: «Робити фокус на Україні у Франції – дуже нелегка справа». *Український тиждень*. URL:

- <https://tyzhden.ua/okšana-chepeľyk-robyty-fokus-na-ukraini-u-frantsii-duzhe-nelehka-sprava/> (дата звернення: 11.04.2023).
32. Оксана Чепелик. CV. *Український культурний фонд*. URL: <https://okšanachepelyk.wixsite.com/cvcv> (date of access: 11.04.2023).
33. Олег Тістол. Біографія. *Abramovych.Art*. URL: https://abramovych.art/artists/oleg_tistol (дата звернення: 10.06.2023).
34. Олександр Друганов. *KARAS GALLERY. Wayback Machine*. URL: <http://www.karasgallery.com/en/gallery/23/painter> (date of access: 27.03.2023).
35. Парчевська В., Паніна І. Г. Дискусія щодо поняття "культурна дипломатія". *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2020. Т. 1, № 12. С. 74–78. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/issue/view/281> (дата звернення: 15.03.2023)
36. Пересунько Т. В. Культурна дипломатія Симона Петлюри: «Щедрик» проти «руського мира». Місія Капели Олександра Кошиця (1919–1924). Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2019. 312 с. : іл.
37. Портрет художника: Олекса Манн. *Arthuss*. URL : <https://www.arthuss.com.ua/books-blog/180412> (дата звернення 14.04.2023)
38. Портрет художника: Олександр Гнилицький. *Arthuss*. URL : <https://www.arthuss.com.ua/books-blog/180215> (дата звернення 14.04.2023)
39. Про затвердження Державної програми забезпечення позитивного міжнародного іміджу України на 2003-2006 роки : Постанова Каб. Міністрів України від 15.10.2003 р. № 1609 : станом на 15 лют. 2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1609-2003-п#Text> (дата звернення: 09.04.2023).
40. Про затвердження Державної цільової програми формування позитивного міжнародного іміджу України на період до 2011 року :

- Постанова Каб. Міністрів України від 03.06.2009 р. № 554. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-2009-п#Text> (дата звернення: 09.04.2023).
41. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 09.04.2023).
42. Про музеї та музейну справу : Закон України від 29.06.1995 р. № 249/95-ВР : станом на 25 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-вр#Text> (дата звернення: 09.04.2023).
43. Про проведення Днів культури України у Французькій Республіці : Постанова Каб. Міністрів України від 18.08.1999 р. № 1508. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-99-п#Text> (дата звернення: 10.03.2023).
44. Публічна дипломатія : навч. посіб. / ред. І. Матяш. Київ : Горобець, 2021. 224 с.
45. Річний звіт 2019 р. Український інститут, 2020. URL : https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/annual-report_2019_ukr.pdf (дата звернення: 08.04.2023)
46. Річний звіт 2020 р. Український інститут, 2021. URL : [uigepot2020](https://ui.gov.ua/ua/roch-zvit-2020) (дата звернення: 08.04.2023)
47. Розумна О. П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи : аналітична доповідь. Київ, 2016. 53 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf (дата звернення: 08.04.2023).
48. Роман Мінін. Біографія. *Abramovych.Art*. URL: https://abramovych.art/artists/roman_minin (дата звернення: 10.04.2023).
49. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025. Київ. С. 31. URL:

- <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегії/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 13.04.2023).
50. Стратегія Українського інституту на 2020-2024. Київ. С. 49. URL : <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/strategy-ukrainian-institute-3.pdf> (дата звернення 07.04.2023)
51. Терещук Г. Підготовка до виставки скульптур Пінзеля у Луврі викликала скандал. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24670050.html> (дата звернення: 25.04.2023).
52. Терещук Г. Скульптури Пінзеля у Луврі відкривають світові Україні. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24776993.html> (дата звернення: 25.04.2023).
53. Тіберій Сільваші. *Я Галерея*. URL: <http://yagallery.com/authors/tiberij-silvashi> (дата звернення: 11.04.2023).
54. Толочко О. Реймське Євангеліє. *Інститут історії України. Національна академія наук України*: веб-сайт. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Rejmske_jevanheliie (дата звернення: 02.04.2023)
55. Угода про культурне, науково-технічне співробітництво між Урядом України та Урядом Французької Республіки : Угода Фр. Респ. від 19.10.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250_056#Text (дата звернення: 09.04.2023).
56. Україна в Помпідю. У Парижі покажуть 164 роботи художників з Києва, Харкова, Одеси, Херсона. *ФОКУС*. URL: <https://focus.ua/uk/culture/488145-ukraina-v-pompidu-v-parizhe-pokazhut-164-raboty-hudozhnikov-iz-kieva-harkova-odessy-hersona> (дата звернення: 10.05.2023).
57. Україна і Франція: нариси багатомістової історії відносин / А. Зленко. [та ін.]. Львів: Світло й тінь, 2001. 222 с.

58. Українська весна. <https://www.facebook.com/printempsukrainien> (дата звернення: 05.05.2023)
59. Українська Весна в Парижі. *Український інститут*. URL: <https://ui.org.ua/sectors/ukrainian-spring/> (дата звернення: 05.05.2023).
60. Філіп де Сюремен, посол Франції в Україні: „Ми маємо співпрацювати значно більше”, „Львівська газета“, 14 квітня. *Львівський портал. Новини Львова*. URL: <https://portal.lviv.ua/uncategorized/2004/04/14/145509> (дата звернення: 10.03.2023).
61. Юр М. Собачко-Шостак Ганна Феодосіївна. *Інститут історії України. Національна академія наук України* : веб-сайт. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Sobachko_S (дата звернення: 07.02.2023)
62. Alliance Art Centre - Attribution avant-garde, paintings, graphik, icons, posters. *Wayback Machine*. URL: <https://web.archive.org/web/20060613214333/http://users.iptelecom.net.ua/~keytoart/p/l/art.en.ukraine.htm> (дата звернення: 10.03.2023).
63. ANTON SOLOMOUKHA. *calameo.com*. URL: <https://www.calameo.com/read/00273377067b399b81e08> (дата звернення: 10.04.2023).
64. Artistes pérégrins. *Cnap*. URL: <https://www.cnap.fr/artistes-peregrins> (дата звернення: 05.03.2023).
65. Born in the USSR Made in France exposition collective | www.louvrepour tous.fr. *Louvre pour tous | L'info citoyenne sur les musées*. URL: <http://www.louvrepour tous.fr/Born-in-the-USSR-Made-in-France,495.html> (дата звернення: 06.03.2023).
66. Catalogue des oeuvres d'art décoratif et d'industrie artistique exposées dans le pavillon de l'U.R.S.S. au Grand Palais et dans les galeries de l'Esplanade des Invalides [Електронний ресурс]. URL:

- <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k322853z/item.zoom>. (дата звернення: 28.01.2023)
67. Centre Anne De Kyiv. *Centre Anne De Kyiv*. URL: <https://annedekyiv.org/> (дата звернення: 10.05.2023).
68. Découvrez le talent de la peintre ukrainienne Anastasia Rak, 90 ans | J'aime l'Ukraine. *J'aime l'Ukraine* |. URL: <http://www.jaime-lukraine.fr/culture/art-folklore/anastasia-rak-peinture-sous-verre> (дата звернення: 15.04.2023).
69. De Kyiv à Kharkiv, les artistes ukrainiens en résistance. *Centre Pompidou*. URL: <https://www.centrepompidou.fr/en/magazine/article/de-kyiv-a-kharkiv-les-artistes-ukrainiens-en-resistance> (дата звернення: 17.04.2023).
70. Exposition "Hypegallery", Palais de Tokyo, graphisme, photo, vidéo. *Paris Art*. URL: <https://www.paris-art.com/hypegallery/> (дата звернення: 27.03.2023).
71. Histoire de la biennale. *Site Officiel de la Ville de Sélestat - Ville de Sélestat*. URL: <https://www.selestat.fr/se-divertir-a-selestat/biennale-dart-contemporain-selestart/histoire-de-la-biennale.html> (дата звернення: 09.05.2023).
72. L'art en Ukraine, 28 octobre 1993-17 janvier 1994, Toulouse : catalogue. Toulouse, 1993. 159 p.
73. L'AUTRE MOITIÉ DE L'EUROPE. *PointCulture*. URL: <https://www.pointculture.be/mediatheque/autres/l-autre-moitie-de-l-europe-s-c0951> (дата звернення: 25.03.2023).
74. La Maison de L'ours. URL: <https://www.facebook.com/oursalamaison> (дата звернення: 07.05.2023)
75. Le peuple qui manque: Atlas critique, 17 mars - 27 mai 2012, Pougues-les-Eaux : catalogue. Pougues-les-Eaux, 2012. 35 p. URL : http://www.parcSaintleger.fr/wp-content/uploads/2012/03/DP_AtlasCritique_LD.pdf (дата звернення: 13.04.2023)

76. Le 7e Festival International Signes de Nuit / Paris / 2009. *Festival International Signes de Nuit*. URL: https://www.signesdenuit.com/paris/P7/_F_M.htm (дата звернення: 11.06.2023).
77. Orel Art Gallery – À propos – Slash Paris. *Slash Paris*. URL: <https://slash-paris.com/en/lieux/orelart/a-propos> (дата звернення: 10.04.2023).
78. Regards sur la culture ukrainienne. *Voix d'Ukraine*. URL: <https://olehanna.pagesperso-orange.fr/regards.htm> (дата звернення: 29.03.2023).
79. RENDEZ-VOUS 13, 10 sept. - 10 nov. 2013, Lyon/Villeurbanne : catalogue. Lyon, 2013. 98 p. URL : https://www.mac-lyon.com/sites/mac/files/2020-08/rdv13_catfr.pdf (дата звернення: 17.04.2023)
80. See Ukraine: An Empty Pedestal. *Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини Docudays UA*. URL: <https://docudays.ua/eng/2018/gallery/see-ukraine-pustiy-postament/> (дата звернення: 11.04.2023).
81. Une pause : le temps de contempler! *Cnap*. URL: <https://www.cnap.fr/une-pause-le-temps-de-contempler> (дата звернення: 09.05.2023).
82. Urgent painting, Musée d'art moderne de la ville de Paris. *artpress*. URL: <https://www.artpress.com/2002/03/01/urgent-painting-musee-dart-moderne-de-la-ville-de-paris-paris-france-170102-030302/> (дата звернення: 20.04.2023).
83. Zhanna Kadyrova | Galleria Continua. *Galleria Continua*. URL: <https://www.galleriacontinua.com/artists/zhanna-kadyrova-38/exhibitions> (дата звернення: 11.05.2023)

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

- 3.1. Плакат до «Другого міжнародного фестивалю мистецьких груп Abattoirs». 1991, Марсель. Ілюстрацію подано з: Дослідницька платформа PinchukArtCentre // Research Platform Online Tool [Електронний ресурс].
Режим доступу:

<https://archive.pinchukartcentre.org/exhibitions/drugij-mizhnarodnij-festival-mistet>
s. Дата звернення: 10.06.2023

3.2. Обкладинка каталогу до виставки «Мистецтво в Україні». 1993, Тулуза. Ілюстрацію подано з: Alliance Art Centre // Wayback machine [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20060613214333/http://users.iptelecom.net.ua/~keytoart/p/l'art.en.ukraine.htm>. Дата звернення: 10.06.2023

3.3. Оксана Чепелик, П'єр Карден, повноважний посол України у Франції Зленко, міністр культури України Богуцький на відкритті Днів культури України у Франції. Париж, Espace Cardin, 1999 рік. Фото: архів Оксана Чепелик. Ілюстрацію подано з: Король життя. Меценатство П'єра Кардена і Україна // Суспільне. Культура [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://susplne.media/101380-korol-zitta-mecenatstvo-pera-kardena-i-ukraina/> .
Дата звернення: 10.06.2023

3.4. Плакат до виставки «Інша половина Європи». Париж, 2000. Ілюстрацію подано з: L'autre moitié de l'Europe // Leslibraires.fr [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.leslibraires.fr/livre/19922590-l-autre-moitie-de-l-europe-collectif-reunion-des-musees-nationaux-galerie-national>. Дата звернення: 10.06.2023

3.5. Обкладинка каталогу до виставки «Критичний атлас». Пуг-лез-О, 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.parcSaintleger.fr/wp-content/uploads/2012/03/DP_AtlasCritique_LD.pdf. Дата звернення: 10.06.2023

3.6. Плакат до виставки «Йоган-Георг Пінзель». Париж, 2012. Ілюстрацію подано з: Johann Georg Pinsel au musée du Louvre // Jaime l'Ukraine.fr [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.jaime-lukraine.fr/aime/ukrainiens/pinsel-louvre>. Дата звернення: 10.06.2023

3.7. Фотографія з перформансу Алефтини Кахідзе в Центрі Жоржа Помпідю «Метод конструювання політичної правди». Париж, 2022. Ілюстрацію подано з: Українська весна // Український інститут [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ui.org.ua/sectors/ukrainian-spring/>. Дата звернення: 10.06.2023

3.8. Афіша до виставки «Покоління жінок та рослин». Париж, 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

3.9. Афіша до виставки «ADN de l'UKRAINE: l'art du design graphique par Narbout». Париж, 2021. Ілюстрацію подано з: Архів подій // Centre Anne de Kyiv [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://annedekyiv.org/podii/>. Дата звернення: 10.06.2023

3.10. Фотографія з відкриття виставки «Найкращі українські митці: сучасники і майстри минулого». Париж, 2021. Ілюстрацію подано з: В Парижі відкрилася виставка українського мистецтва "Des Meilleurs de l'Art Ukrainien"// Посольство України у Французькій Республіці [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://france.mfa.gov.ua/news/v-parizhi-vikdrilasya-vistavka-ukrayinskogo-mistectva-des-meilleurs-de-lart-ukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

3.11. Афіша до виставки «Україна: рік незламності, культура спротиву» . Париж, 2023. Ілюстрацію подано з: Україна: рік незламності, культура

спротиву. Серія іммерсивних виставок // Посольство України у Французькій Республіці [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://france.mfa.gov.ua/news/ukrayina-rik-nezlamnosti-kultura-suprotivu-seriya-immersivnih-vistavok>. Дата звернення: 10.06.2023

3.12. Афіша до української частини проєкту «Береги Європи». Ілюстрацію подано з: Арт-десант на березі Сени. Місяць українського мистецтва у Франції // Українська правда. Життя [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/05/26/212841/>. Дата звернення: 10.06.2023

3.13. Постер до проєкту «Українська весна». Париж, 2022-2023. Ілюстрацію подано з: Українська весна // Український інститут [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ui.org.ua/sectors/ukrainian-spring/>. Дата звернення: 10.06.2023

3.14. Афіша до виставки «Точка відліку». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

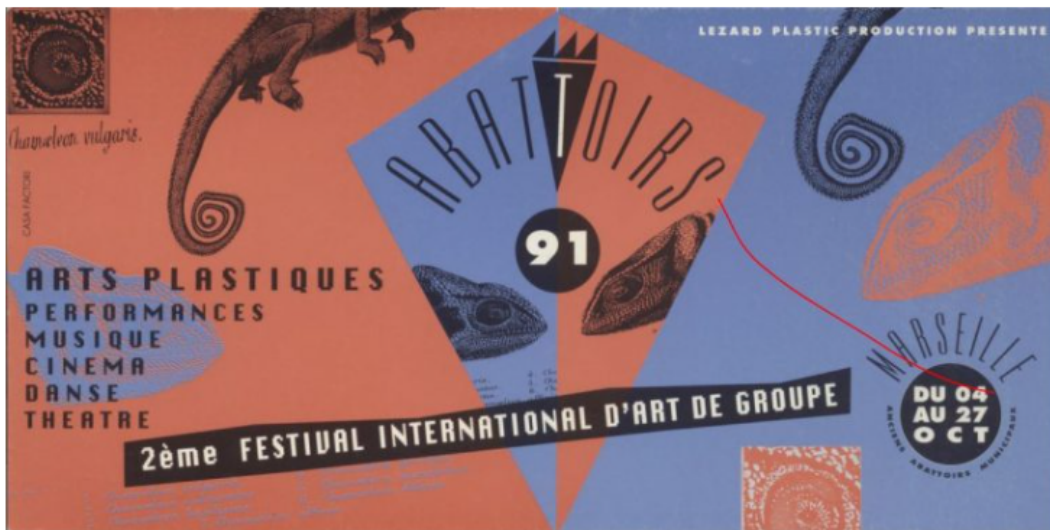
3.15. Афіша до виставки «Війна». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

3.16. Афіша до виставки «Pornfood». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

3.17. Афіша до виставки «Для України». Париж, 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

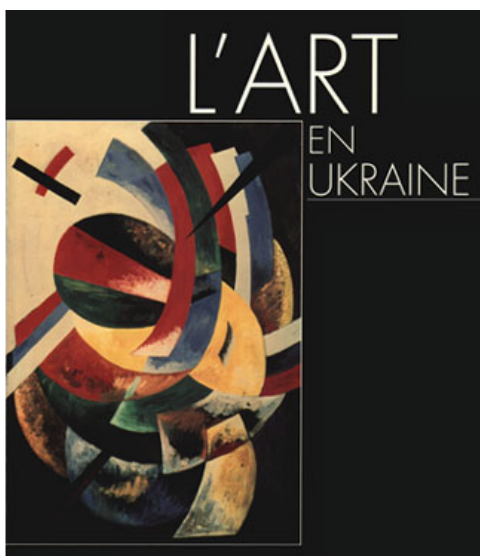
3.18. Афіша до виставки «In Progress». Париж, 2022. [Електронний ресурс].
Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення:
10.06.2023

4.19. Фотографія експозиції виставки Жанни Кадирової «Паляниця» у галереї
Continua. Париж, 2022. Фото: Oak Taylor-Smith. Ілюстрацію подано з: Zhanna
Kadyrova «Palianytsia» // Galleria Continua [Електронний ресурс]. Режим
доступу: <https://www.galleriacontinua.com/exhibitions/palianytsia-368>. Дата
звернення: 10.06.2023

Іл. 3.1. Плакат до «Другого міжнародного фестивалю мистецьких груп Abattoirs». 1991, Марсель. Ілюстрацію подано з: Дослідницька платформа PinchukArtCentre // Research Platform Online Tool [Електронний ресурс].
Режим доступу:

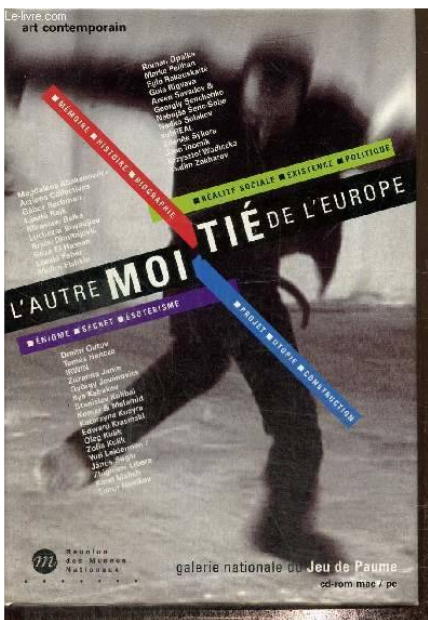
<https://archive.pinchukartcentre.org/exhibitions/drugij-mizhnarodnij-festival-mistet s>. Дата звернення: 10.06.2023

Іл. 3.2. Обкладинка каталогу до виставки «Мистецтво в Україні». 1993, Тулуза. Ілюстрацію подано з: Alliance Art Centre // Wayback machine [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://web.archive.org/web/20060613214333/http://users.iptelecom.net.ua/~keyto art/p/l'art.en.ukraine.htm>. Дата звернення: 10.06.2023

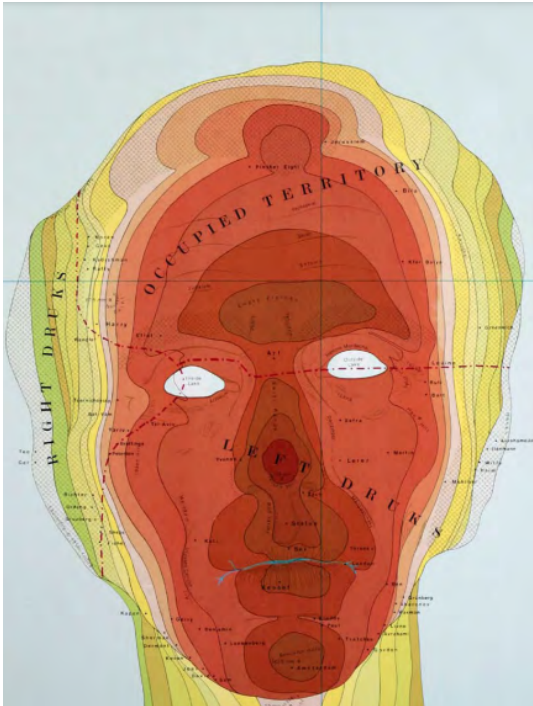

Іл. 3.3. Оксана Чепелик, П'єр Карден, повноважний посол України у Франції Зленко, міністр культури України Богуцький на відкритті Днів культури України у Франції. Париж, Espace Cardin, 1999 рік. Фото: архів Оксана Чепелик. Ілюстрацію подано з: Король життя. Меценатство П'єра Кардена і Україна // Суспільне. Культура [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://susplne.media/101380-korol-zitta-mecenantstvo-pera-kardena-i-ukraina/> .
Дата звернення: 10.06.2023

Іл. 3.4. Плакат до виставки «Інша половина Європи». Париж, 2000. Ілюстрацію подано з: L'autre moitié de l'Europe // Leslibraires.fr [Електронний ресурс].
Режим доступу:

<https://www.leslibraires.fr/livre/19922590-l-autre-moitie-de-l-europe-collectif-reunion-des-musees-nationaux-galerie-national>. Дата звернення: 10.06.2023

Лл. 3.5. Обкладинка каталогу до виставки «Критичний атлас». Пуг-лез-О, 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.parcSaintleger.fr/wp-content/uploads/2012/03/DP_AtlasCritique_LD.pdf. Дата звернення: 10.06.2023

Іл. 3.6. Плакат до виставки «Йоган-Георг Пінзель». Париж, 2012. Ілюстрацію подано з: Johann Georg Pinsel au musée du Louvre // Jaime l'Ukraine.fr [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.jaime-lukraine.fr/aime/ukrainsiens/pinsel-louvre>. Дата звернення: 10.06.2023

Іл. 3.7. Фотографія з перформансу Алефтини Кахідзе в Центрі Жоржа Помпиду «Метод конструювання політичної правди». Париж, 2022. Ілюстрацію подано з: Українська весна // Український інститут [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ui.org.ua/sectors/ukrainian-spring/>. Дата звернення: 10.06.2023

Лл. 3.8. Афіша до виставки «Покоління жінок та рослин». Париж, 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

Лл. 3.9. Афіша до виставки «ADN de l'UKRAINE: l'art du design graphique par Narbout». Париж, 2021. Ілюстрацію подано з: Архів подій // Centre Anne de Kyiv [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://annedekyiv.org/podii/>. Дата звернення: 10.06.2023

Іл. 3.10. Фотографія з відкриття виставки «Найкращі українські митці: сучасники і майстри минулого». Париж, 2021. Ілюстрацію подано з: В Парижі відкрилася виставка українського мистецтва "Des Meilleurs de l'Art Ukrainien"// Посольство України у Французькій Республіці [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://france.mfa.gov.ua/news/v-parizhi-vikdrilasya-vistavka-ukrayinskogo-mistec-tva-des-meilleurs-de-lart-ukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

Іл. 3.11. Афіша до виставки «Україна: рік незламності, культура спротиву» . Париж, 2023. Ілюстрацію подано з: Україна: рік незламності, культура

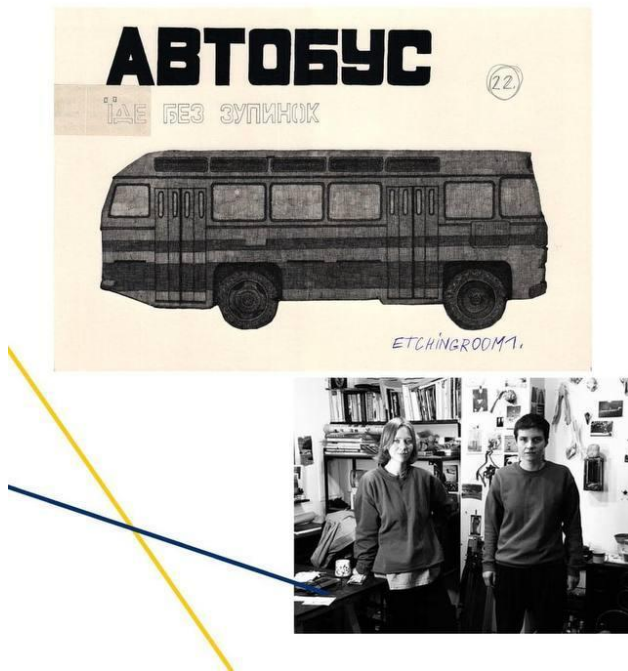
спротиву. Серія іммерсивних виставок // Посольство України у Французькій Республіці [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://france.mfa.gov.ua/news/ukrayina-rik-nezlamnosti-kultura-suprotivu-seriya-i-mmersivnih-vistavok>. Дата звернення: 10.06.2023

Іл. 3.12. Афіша до української частини проєкту «Береги Європи». Ілюстрацію подано з: Арт-десант на березі Сени. Місяць українського мистецтва у Франції // Українська правда. Життя [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/05/26/212841/>. Дата звернення: 10.06.2023

Іл. 3.13. Постер до проєкту «Українська весна». Париж, 2022-2023. Ілюстрацію подано з: Українська весна // Український інститут [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ui.org.ua/sectors/ukrainian-spring/>. Дата звернення: 10.06.2023

Point de départ

L'exposition par **etchingroom1** montre la date du 24 février 2022, qui marque le point de départ d'un exode, ponctué de peur, de tristesse, de rage mais aussi d'espoir, de fierté et d'amour, autant d'émotions se succédant au gré des paysages défilant par la fenêtre

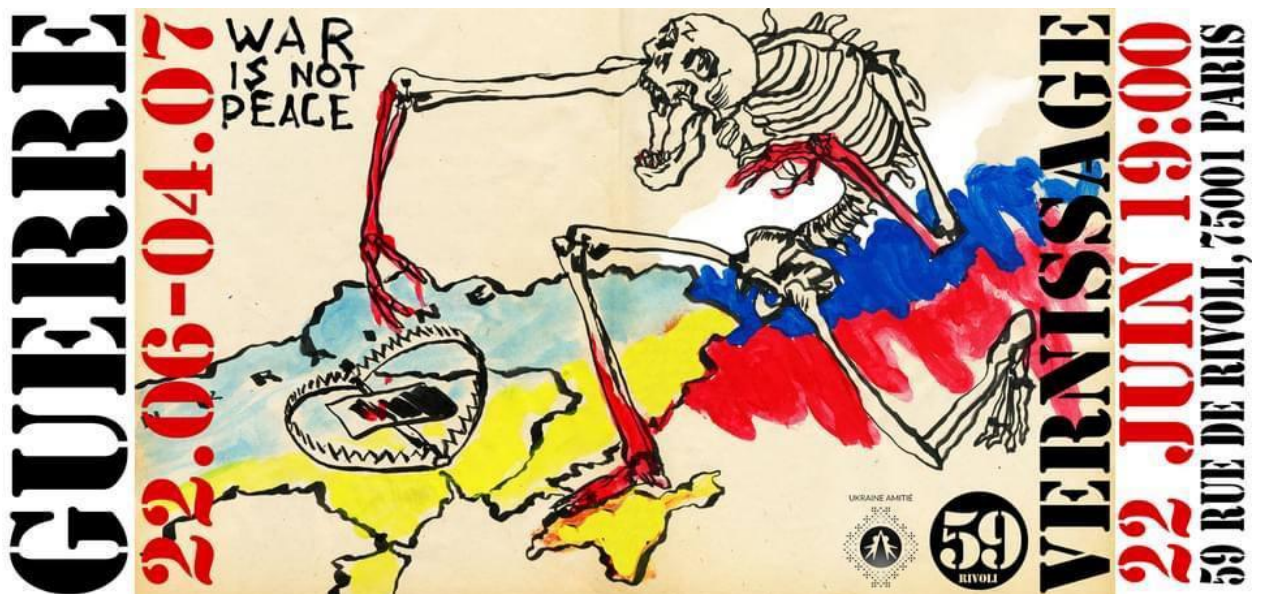
31 mai au 14 juillet

Centre Culturel d'Ukraine à Paris
22 Av. de Messine, 75008 Paris

ArtEast
GALLERY BERLIN KYIV

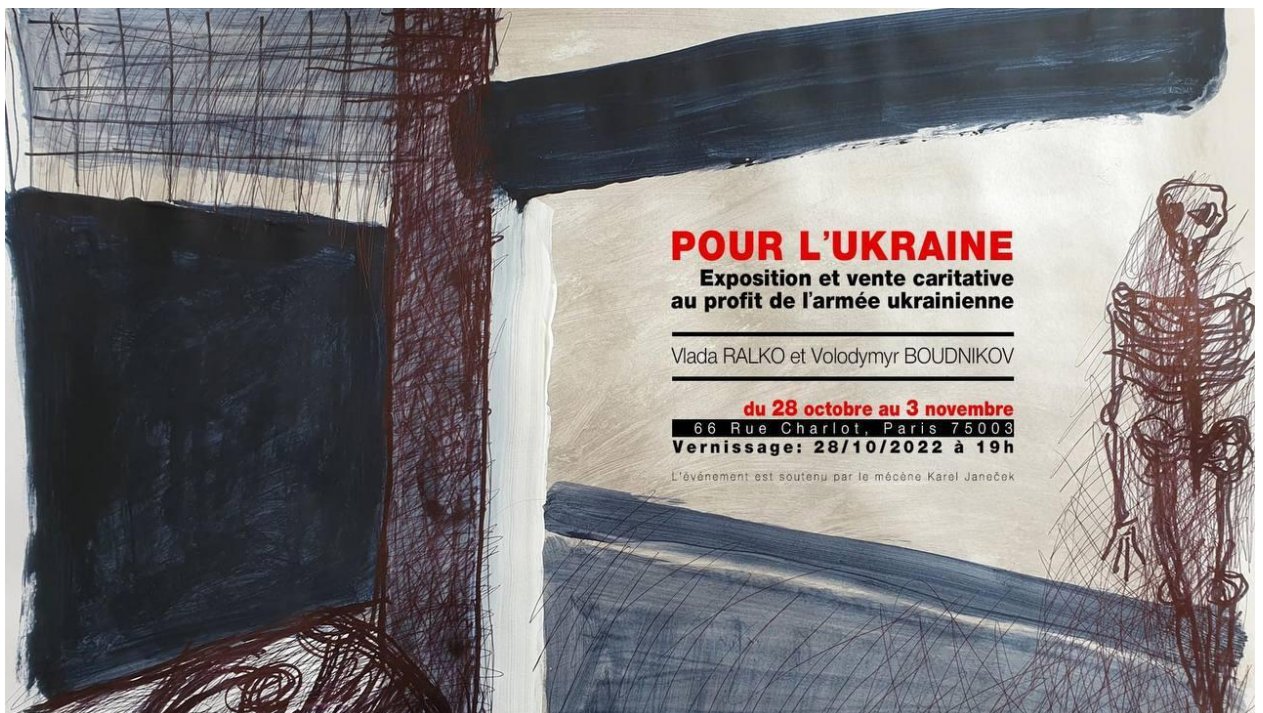
Лл. 3.14. Афіша до виставки «Точка відліку». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

Лл. 3.15. Афіша до виставки «Війна». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

Лл. 3.16. Афіша до виставки «Pornfood». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

Лл. 3.17. Афіша до виставки «Для України». Париж, 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

Лл. 3.18. Афіша до виставки «In Progress». Париж, 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/printempsukrainien>. Дата звернення: 10.06.2023

Іл. 4.19. Фотографія експозиції виставки Жанни Кадирової «Паляниця» у галереї Continua. Париж, 2022. Фото: Oak Taylor-Smith. Ілюстрацію подано з: Zhanna Kadyrova «Palianytsia» // Galleria Continua [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.galleriacontinua.com/exhibitions/palianytsia-368>. Дата звернення: 10.06.2023

(Додаток 1)

13.06.23, 16:17

Gmail - Архів виставок у Франції

Anna Kadkalo <annakadkalo@gmail.com>

Архів виставок у Франції

Повідомлень: 3

Anna Kadkalo <annakadkalo@gmail.com>
 Кому: dhvu@ukr.net

25 квітня 2023 р. о 12:39

Добрий день

Мене звати Анна Кадькало, я студентка другого курсу магістратури Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, за спеціальністю "Мистецтвознавство. Теорія та історія мистецтва". Зараз я пишу магістерський диплом за темою "Українське образотворче мистецтво як складова культурної дипломатії між Україною та Францією у 1990- поч. 2020-х рр."

На вашому сайті я побачила, що за сприяння вашої організації було проведено кілька виставок у Франції у 1994 році.

Повідомте мені, будь ласка, чи є у вас повний архів подій, що відбулись за сприяння Дирекції художніх виставок України у Франції, по можливості детальна інформація про ці виставки, та чи можу я отримати доступ нього в рамках наукового дослідження.

З повагою,
 Анна Кадькало

Дирекція художніх виставок України <dhvu@ukr.net>
 Кому: Anna Kadkalo <annakadkalo@gmail.com>

1 травня 2023 р. о 14:31

Добрий день, пані Анно!
 Щодо Вашого запиту інформуємо - у 1994 році виставка у Франції готувалась, але не відбулася.

25 апреля 2023, 12:40:09, от "Anna Kadkalo" <annakadkalo@gmail.com>:
 [Цитований текст приховано]

Anna Kadkalo <annakadkalo@gmail.com>
 Кому: Дирекція художніх виставок України <dhvu@ukr.net>

3 травня 2023 р. о 13:10

Добрий день

Дякую за надану відповідь.
 Але прошу вас також підтвердити чи спростувати інформацію на вашому сайті, про участь Дирекції в організації Днів культури України у Франції у 1999 р.

З повагою
 Анна Кадькало

пн, 1 трав. 2023 р. о 13:31 Дирекція художніх виставок України <dhvu@ukr.net> пише:
 [Цитований текст приховано]

<https://mail.google.com/mail/u/0/?ik=848febe2e4&view=pt&search=all&permthid=thread-a:r4135619253248343133&simpl=msg-a:r13800776528...> 1/1

13.06.23, 16:37

Gmail - Архів виставок

Anna Kadkalo <annakadkalo@gmail.com>

Архів виставок

Повідомлень: 3

Anna Kadkalo <annakadkalo@gmail.com>

25 квітня 2023 р. о 12:19

Кому: "centreculturel.ukraine@gmail.com" <centreculturel.ukraine@gmail.com>

Добрий день

Мене звать Анна Кадькало, я студентка другого курсу магістратури Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, за спеціальністю "Мистецтвознавство. Теорія та історія мистецтв". Зараз я пишу магістерський диплом за темою "Українське образотворче мистецтво як складова культурної дипломатії між Україною та Францією у 1990- поч. 2020-х рр.".

На сайті Посольства України у Французькій Республіці мені вдалось знайти події, що проходили на базі Культурно-інформаційного центру; втім архів там розпочинається з 2010 року, в той час як сам центр було організовано у 2004 році.

Повідомте мені, будь ласка, чи є у вас повний архів подій, що відбувались безпосередньо в центрі або за його сприяння, та чи можу я отримати доступ нього в рамках наукового дослідження.

З повагою,
Анна Кадькало

Centre culturel d'Ambassade d'Ukraine en France <centreculturel.ukraine@gmail.com>

2 травня 2023 р. о 10:23

Кому: Anna Kadkalo <annakadkalo@gmail.com>

Доброго дня, пані Анно,

Дякуємо за Ваше повідомлення та ініціативу. На жаль, доступу до архіву до 2010 року немає.

З повагою,
Чічіріна Олександра

Bien cordialement,
Oleksandra CHICHIRINA
Assistante de la Directrice
Centre Culturel de l'Ambassade d'Ukraine en France
[22 Av. de Messine, 75008 Paris](https://www.centre-culturel-ukraine.fr/)

[Цитований текст приховано]

Anna Kadkalo <annakadkalo@gmail.com>

3 травня 2023 р. о 13:25

Кому: Centre culturel d'Ambassade d'Ukraine en France <centreculturel.ukraine@gmail.com>

Добрий день, пані Олександра

Дякую за інформацію

вт, 2 трав. 2023 р. о 09:24 Centre culturel d'Ambassade d'Ukraine en France <centreculturel.ukraine@gmail.com>
пише:

[Цитований текст приховано]